

273 DECEMBRIE 2024

DUNĂREA DE JOS

CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”

FESTIVALUL
DE DATINI ȘI OBICEIURI

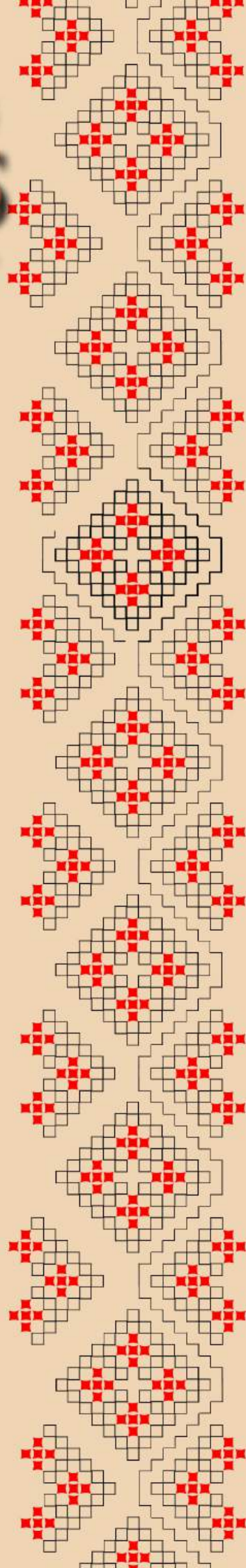
„TUDOR PAMFILE”

14 - 15 DECEMBRIE 2024

FESTIVALUL
DE DATINI ȘI OBICEIURI
„TUDOR PAMFILE”

MANIFESTARE TRADIȚIONALĂ, UNUL DIN CELE MAI REPREZENTATIVE EVENIMENTE FOLCLORICE DIN JUDEȚUL GALAȚI ȘI DIN EUROREGIUNEA DUNĂRII DE JOS, PRIVIND COLINDUL POPULAR ȘI OBICEIURILE TRADIȚIONALE DIN SUDUL MOLDOVEI ȘI DIN ÎNTREAGA ȚARĂ. PRIN ACEST FESTIVAL SE DOREȘTE ATÂT REVIGORAREA, CÂT ȘI PROMOVAREA TRADIȚIILOR POPULARE ȘI A OBICEIURILOR DE IARNĂ.

revista

DUNĂREA DE JOS

EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
PREȘEDINTE: Costel FOTEA

CENTRUL CULTURAL DUNĂREA DE JOS
MANAGER: Vali Viorel SANDU

REDAȚIA:
Redactor șef: Florina Zaharia
Redactori: Alina-Simona Constantin, Laura Dumitrache,
Eduard Mihalcea, Costel Radu.

Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate. Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook: *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se regăsește pe site-ul instituției. Revista *Dunărea de Jos* este membru APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editorilor din România).

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Str. Domnească, nr. 61, cod: 800008, tel. 0236418400, fax. 415590,
e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583-0225

Revista poate fi procurată de la sediul redacției.
Aceasta poate fi citită integral și gratuit în arhiva sa:
https://www.ccdj.ro/editura_revista.html

Festivalul „Acasă peste Prut”ed. II 15 - 17 noiembrie 2024

Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, instituție de interes regional, subordonată Consiliului Județean Galați, prin activitățile sale promovează valorilor civilizației, culturii, artei naționale și universale, și le promovează în mod special prin artele spectacolului.

Aflat la cea de a-II-a ediție, Festivalul „Acasă peste Prut”, parte integrantă a proiectului „TRECUTUL ARE UN NOU VIITOR. Cooperare transfrontalieră pentru valorificarea patrimoniului cultural din Galați, România, și Hîncești, Republica Moldova”, 1HARD/2.1/25, finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014 - 2020, implementat în perioada 2021 – 2023, este o manifestare etnoculturală complexă, care își propune să fie un prilej și o modalitate de a imprima un sens și un conținut nou datinilor și obiceiurilor străvechi, de a valorifica și prezenta tot ce are România și Republica Moldova mai trainic și mai autentic în arta tradițională a generațiilor trecute. Astfel, la Galați, în noua sală de spectacole a Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, pe lângă reprezentanții satelor și ansamblurilor folclorice locale, au participat și echipa de proiect din raionul Hîncești, Republica Moldova, împreună cu iubitori ai obiceiurilor strămoșești de peste Prut (Ansamblul Cimbrișor – un reprezentant de seamă al mediului cultural din raionul Hîncești).

Stimulați de bogăția fără egal a acestor datini în spațiul moldovenesc, Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați, manifestă un interes constant pentru promovarea și evidențierea acestor valori locale și de peste hotare.

În prima seară de festival Fanfara a pregătit un repertoriu de muzică românească care a făcut o punte între tradițional și modern. Sonorități puternic ancorate în tradiție, dar care, în același timp, privesc către viitor. Din repertoriu: *Ionel, Ionelule; Mociriță cu trifoi; Bolintinul din vale; Bordeiaș, bordei, bordei; Așa-i hora pe la noi.*

Ștafeta a fost preluată de Ansamblul Folcloric „Doina Covurluiului” un continuator al diversității expresiei scenice a folclorului autentic, a pregătit un adevărat spectacol în care dansul și muzica populară însoțește fidel omul în momentele sale de bucurie, cât și în cele de mâhnire, exprimând caracterul, temperamentul, forța, agerimea, înțelepciunea și umorul

poporului. Din repertoriu: Purpuriu de melodii populare. Malurile Prutului; Jocuri Populare moldovenești: Suite de jocuri din Lunca Siretului; Suite de jocuri din Zona Prutului Inferior; Suite de jocuri din Țara Vrancei; Dintre soliștii vocali îi amintim pe: Marieta Ion – *Mi-e drag cântecul și jocul*; Mandola Munteanu – *Ca la hramul satului*; Lucian Vintilescu – *Mândra mea frumoasă*;

Sâmbătă, a doua zi de festival, a fost despre Orchestra de copii a Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați și Ansamblul Orchestrei de muzică populară de copii „Cimbrisor”;

Orchestra de copii a Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați activează în cadrul Școlii de Arte, și are în componență 15 micuți artiști. Înființată în anul 2023, încă la început de drum, micuții artiști se dovedesc a fi adevărați stâlpi ai folclorului românesc.

Orchestra de muzică populară de copii „Cimbrisor” este o orchestră care activează în cadrul Școlii de Arte „Timotei Bătrânu ” din municipiul Hîncești, cu o componență de 27 de artiști. Este deținătoarea titlului de colectiv model, conducători artistici – Bălănuță Sergiu și Șerban Aurel. Pe parcursul activității sale, orchestra este laureata a multor festivaluri și concursuri atât republicane cât și internaționale ocupând locuri premiante. În anul 2018 este deținătoarea locului I la Concursul Republican „Tinare talente”. Apoi au urmat două festivaluri internaționale, Festivalul Internațional „Am fost ș-om fi” organizat la Baia Mare, România și Festivalul Internațional de Folclor organizat în orașul Paralia, Grecia unde colectivul a obținut primul I. Patru ani consecutiv participă la Festivalul Regional în memoria rapsodului Vasile Mișcoi din orașul Leova.

Festivalul de Datini și Obiceiuri „TUDOR PAMFILE” 14 - 15 decembrie 2024

Consiliul Județean Galați și Centrul Cultural „Dunărea de Jos” invită gălățenii și în acest an, la Festivalul de Datini și Obiceiuri de Crăciun și Anul Nou „Tudor Pamfile”, în zilele de **14-15 decembrie**, eveniment de tradiții românești autentice care își propune valorificarea datinilor și obiceiurilor de Crăciun și Anul Nou din localitățile cu potențial folcloric din regiunile istorice ale țării, dar și din zona de sud a Moldovei.

Ajuns la a XXXIII-a ediție, festivalul reunește ansambluri folclorice din Botoșani, Maramureș, Cluj, Bacău, Suceava, Neamț, din județul Galați și din Republica Moldova și aduce în fața gălățenilor obiceiurile dragi specifice sărbătorilor de iarnă: Plugușorul, Jocul cu măști, urșii și capra, urăturile și colindele de altădată.

Partenerul Consiliului Județean Galați și al Centrului Cultural „Dunărea de Jos” în organizarea Festivalului de Datini și Obiceiuri de Crăciun și Anul Nou „Tudor Pamfile” este ca de fiecare dată, Arhiepiscopia Dunării de Jos.

Evenimentul va debuta pe **14 decembrie**, cu o paradă a portului popular tradițional, pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor și cu un spectacol de tradiții și obiceiuri de iarnă, cu participarea Ansamblului Folcloric „Doina Covurluiului”. Invitata serii va fi cunoscuta interpretă de muzică ușoară, Paula Seling, cu un program special de colinde.

Duminică, **15 decembrie**, festivalul va continua pe esplanada Catedralei Arhiepiscopale, unde va avea loc colindarea ierarhului locului, Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Casian al Dunării de Jos, a oficialităților, dar și a gălățenilor prezenți la Sfânta Liturghie.

Pe înserat, pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor, ne întâlnim pentru a doua seară de tradiții autentice, cu ansambluri din țară, care ne vor aduce bucuria și veselia sărbătorilor de iarnă. Finalul evenimentului îi aparține cunoscutului interpret Paul Surugiu –Fuego, care ne va încânta cu tradiționalele colinde din zona sa de baștină, într-o atmosferă magică, de sărbătoare.

Târgul

Meșterilor Populari și al Artizanilor

ediția XXIV, 13 - 15 decembrie 2024

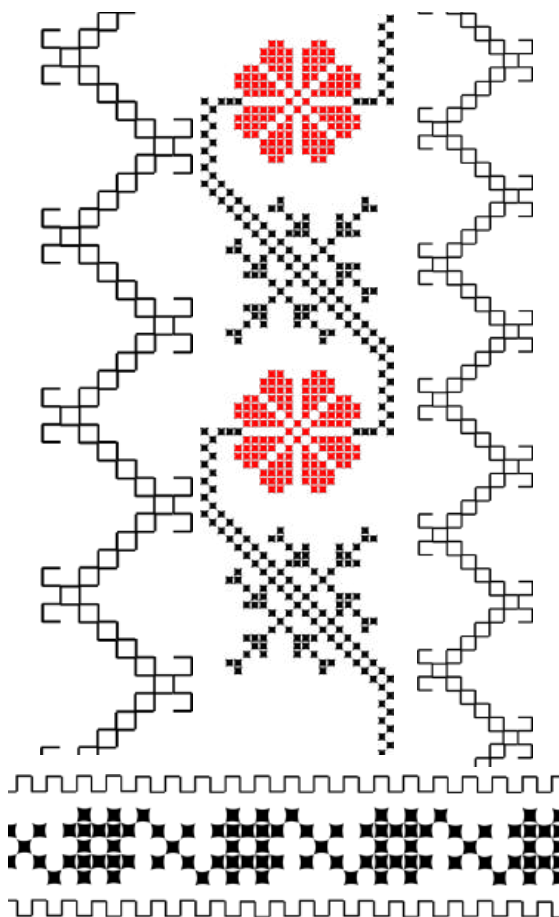
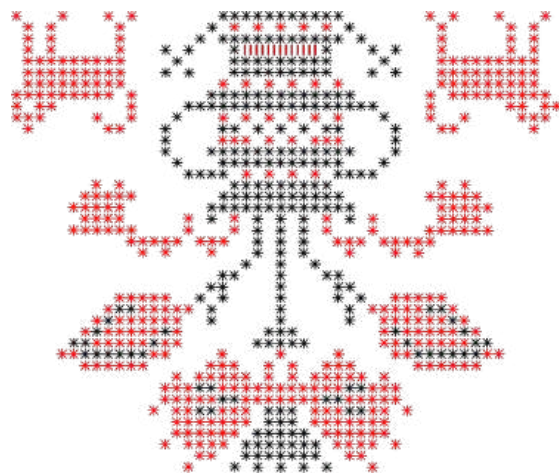
Consiliul Județean Galați, prin Centrul Cultural „Dunărea de Jos” organizează și derulează *Târgul de iarnă al Meșterilor Populari și al Artizanilor*.

Cu acest prilej, gălățenii sunt invitați, în perioada 13 – 15 Decembrie 2024, la acest eveniment, derulat în cadrul programului „Pământ și Suflet” al Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, desfășurat pe Esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor din Galați.

Și în acest an, vor participa meșteri populari și artizani din cele mai importante zone etnofolclorice ale țării: Neamț, Argeș, Prahova, Brașov, Vrancea, Vâlcea, Iași, Harghita, Botoșani, Suceava, Timișoara, Baia-Mare, Brăila și Galați.

Va fi recreată atmosfera târgului de altă dată, cu cântec, joc și ateliere meșteșugărești, desfășurate în preajma sărbătorilor de Crăciun și Anul Nou, un târg în care publicul gălățean va putea să admire obiectele iscusit făurite de meșteșugarii și artizanii prezenți, dar să se și delecteze cu preparatele gastronomice, produse după rețete tradiționale, ale producătorilor autohtoni.

Eveniment de tradiții și obiceiuri autentic românești, desfășurat de-a lungul a trei zile, în care vizitatorii se vor putea bucura și de spectacolele de muzică populară, de obiceiurile specifice perioadei de iarnă: *Plugușorul, Jocul cu măști, Urșii și Capra* și de *Colindele și Urăturile de sărbători*.

Un flux romanesc eterogen

Octavian MIHALCEA

Masivul roman de debut al lui Marius Dumitrache, *Departa* (Axis Libri, Galați, 2023), foarte complex și incitant, ne introduce într-o succesiune de realități unde pasionalitatea, omniprezentă, conduce la glisări puțin bănuite, cu implicații la nivel simbolic. Datele nude ale vieții, depășind adeseori obișnuitul, constituie doar pași înspre o îndepărtare ce se dorește a fi plină de revelații. Episoade care comportă dramatism jalonează prezentele puneri în scenă realizate de Marius Dumitrache.

Din contactul subtilităților interioare cu marea presiune mundană, de exemplu cea proprie însângeratelor zile ale lui decembrie 1989, ies la iveală detalii mutabile cu nimb eterogen. Iată un fragment caracteristic peisajului terminal: (...) *Coborâra aproape sărind treptele, în stația de metrou care le oferi o imagine apocaliptică. Erau peste tot târgi cu oameni răniți, iar medicii în halate albe aplecați peste suferinzi păreau o armată a neputinței, care, tenace, refuză să-și abandoneze misiunea. Numără în gând optsprezece târgi și se întoarse spre Octavian, dar renunță să mai spună ceva observând privirea încrâncenată a acestuia. Se traseră spre o margine a peronului, unde mai multe persoane păreau să aștepte metroul, continuând să privească îngroziți imaginile pe care nu le mai văzuseră*

niciodată, decât poate în filme. Tiberiu fu surprins de gândul că totul este real, în contradicție cu trăirile pe care le avusese în momentul în care se anunțase că Ceaușescu a fugit, moment care nu prevestise în nici un fel masacrul care părea să aibă loc peste tot în zona centrului. Un fior îl străbătu și se cutremură văzând bălțile de sânge adunate sub târgi. (...)

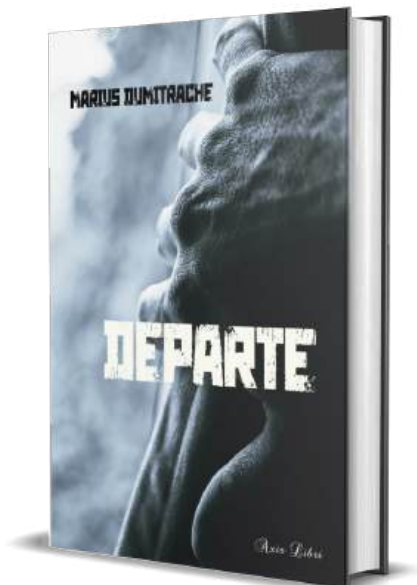
Emoțiile consonează cu pluralitatea experiențelor formative. Printre flagelări cotidiene și potențiale evaziuni supratereștre, dragostea ia valori impresionante, aspectate în funcție de teritoriile în care se desfășoară.

Aceste contexte au alături detalii ludice absolut tușante. În romanul lui Marius Dumitrache, *Departa*, rapida succesiune a evenimentelor va evidenția tipologia umane foarte diferite, plaja întinzându-se de la imaculatul copilăriei până la fluiditățile boemei și parcurgerea subteranelor sociale.

Despre negativitatea lumească aflăm pagini consistente, accentuări ale unor dificultăți greu surmontabile. Cât despre interacțiunile bărbaților cu femeile, aici găsim abordări care nu pot fi uitate ușor, ceea ce constituie una dintre multele puncte de rezistență ale cărții. Cu această ocazie aflăm un pasaj liric penetrant: (...) *“Din adânc*

...”/ Apar fiori nenăscuți din minte către suflet, când inima/ se zbate-n cercuri albe,/ Și logica-n zadar încearcă să se-așeze,/ Sunt lucruri triste decise-n cerurile-nalte,/ Spre a-l sili pe Om, umil să-ngenuncheze ...// Durerea mea e peste ce e-n tine,/ E peste tot și e în toate,/ E lacrima ce geana înc-o ține,/ Spre a hrăni iubirea, cât încă se mai poate ...// Iubesc acum ca pentru prima oară/ Iubesc iubirea născută din durere,/ Aleg să mor a doua oară,/ De chinul ei-mi va fi plăcere.// Aș vrea să aflu în toate,/ Un rost ascuns și-o înțelepciune-adâncă,/ Și-ncet din cioburile sparte,/ S-adun un mâine ce n-a fost încă ...// Mi-adun încet puteri nebănuite,/ Să mă ridic din praf, să merg pe mai departe,/ Să iert vârtoarea lacrimilor chinuite,/ Și s-o iubesc până la moarte ... (...)

Terminologia uzitată pe parcursul profund luxuriantelor dialoguri ar putea avea virtuți inițiatice la nivelul funcționării unor anume păături sociale. Ideile vehiculate se găsesc în siajul analizelor despre legăturile dintre oameni, despre fluxul istoriei. Trebuie să remarcăm calitatea scrierii lui Marius Dumitrache, factor atașant care ne apropie inevitabil de paginile romanului *Departe*.

ART reading CITY

Trenul cursă de persoane, din direcția...

Confuz. Cobor din trenul care m-a adus până aici. A fost un drum lung, cu multe macazuri, care au schimbat direcția de multe ori. Au schimbat direcția, nu și destinația. Pentru că acum sunt aici și nu pare posibil să fi ajuns în altă parte. E ca și cum totul ar fi fost scris. Până aici, în gara în care am coborât. O vreme voi rămâne pe peron privind la oamenii care vin și pleacă. E multă energie în jurul lor. Vine din puterea gării de a schimba destine și destinații. Gările în general sunt locuri încărcate de speranțe, de vise, de îmbrățișări, de rămas bun. Sunt actul intermediar al spectacolului vieții. Fiecare plecare într-o nouă direcție e în egală măsură uitare și deja-vu. Repetitiv precum ritmul roților de tren. Voi trece oare prin locuri cunoscute sau doar vag asemănătoare? Voi lua cu mine mai departe ceva din bagajul cu care am coborât? Sau va trebui să-l abandonez pe peron pentru a putea merge mai departe? Voi lua întrebările la care nu știu încă să răspund și le voi pune împăturite în buzunarul de la piept. De mai multe ori până acum, controlorii mi-au cerut să le arăt și uneori nu le-am găsit, rătăcite undeva prin bagaje. Dar acum probabil e ultimul tren în care mă sui și va trebui să le am pentru ca undeva peste un timp să le aflu răspunsurile. Ce este mai important, ceea ce am fost sau ceea ce voi fi? Iat-o pe prima. Ceea ce sunt îmi aparține sau responsabilitatea mă va dezbrăca de mine însumi? Iat-o pe a doua. Dacă aș cunoaște răspunsurile n-ar mai trebui să plec. Aș rămâne în această gară pentru totdeauna. Singur, pentru că toți ceilalți din bagajele mele vor pleca și fără ei nu aș mai fi întreg. Și așa cum ei îmi aparțin și eu sunt al lor în egală măsură. Așa că la următorul fluierat al șefului de gară, voi fi deja pe un nou drum. Ar putea fi ultimul, dacă nu cumva voi mai coborî într-o altă gară. Dar asta nu o știe nimeni, cel puțin deocamdată...

Marius Dumitrache

Dr. Corneliu Diaconovici

- un Denis Diderot ardelean -

- coordonatorul enciclopediei române -

Gheorghe FELEA

„Enciclopedia română” apărută la Sibiu, în trei volume, sub îndrumarea lui Cornel Diaconovici, primul secretar al asociației, între anii 1898 și 1904 era considerată de contemporani „un inventar cât mai complet al avuțiilor și forțelor naționale”. Ea a îndeplinit multă vreme o dublă funcție în istoria poporului român: cea de difuzare a cunoștințelor științifice și cea de simbol al unității pe plan cultural-științific. Enciclopedia Română a fost opera care i-a adus celebritatea lui Corneliu Diaconovici, ea fiind lucrarea cea mai trainică, mai de valoare și, din nefericire, prea puțin cunoscută de publicul larg.

De aceea, în posteritate ne asumăm onoranta misiune de a furniza cititorilor, la împlinirea a 165 de ani de la nașterea sa, informații relevante despre Corneliu Diaconovici (Diaconovich în epocă), acest Denis Diderot ardelean, cum îl gratula un contemporan. Artizanul Enciclopediei Române s-a născut pe data de 18 februarie 1859, în localitatea Bocșa Montană din Banatul românesc, fiind fiul lui Adolf Diaconovici și al Adelei Costiha (ortografiată și Kostiha). După cum menționează

majoritatea surselor bibliografice, el descindea dintr-o mare familie de buni români, care s-a impus în viața culturală a Banatului vremii. Conform surselor, familia sa era originară din Oltenia, din apropierea Mănăstirii Tismana. Întemeietor al familiei Diaconovici a fost cărturarul, ieromonahul și pictorul de biserici Vasile Diaconu Loga, cel care a emigrat în Banat, venind din Oltenia în anul 1736. Acesta, împreună cu vreo cincizeci de familii românești, originare din același areal oltenesc, au întemeiat satul românesc Srediștea Mare, localizat lângă Vârșeț, azi localitate aflată în Banatul Sârbesc. Străbunicul lui Corneliu Diaconovici a fost Gheorghe Diaconovici, cel care, la presiunea bisericii sârbești, a fost nevoit să își schimbe numele din Diaconu în Diaconovici iar din cauza procesului accentuat de sârbizare a părăsit Srediștea Mare și s-a stabilit la Bocșa Montană, un areal mai „molcom” din punct de vedere naționalist. Gheorghe Diaconovici a fost tatăl scriitorului bănățean Constantin Diaconovici-Loga, cel mai renumit reprezentant al familiei. De fapt, onomastica, tributară ascendenței coordonatorului Enciclopediei Române, încă mai generează,

uneori, confuzii între Corneliu Diaconovici și Constantin Diaconovici-Loga.

Tatăl lui Corneliu Diaconovici, născut la Bocșa, unde a fost învățător și funcționar, a avut șapte copii. Este semnificativ faptul că deviza casei părintești era *Din popor pentru popor*, așa cum o atestă și epitaful care domină cavoul familiei din Reșița. Corneliu Diaconovici a urmat școala primară atât la Viena cât și la Reșița, apoi a fost înscris la Școala secundară din Lugoj, urmând cursurile și la Carei cât și la Timișoara. Ulterior, urmând calea firească a studiilor făcute de intelighenția ardeleană și bănățeană a vremii, studiile superioare le-a umat la Budapesta, unde și-a luat și licența în drept în anul 1880. În anul 1883, Corneliu Diaconovici a obținut diploma de doctor în drept la Universitatea din Budapesta, cu teza „Despre apărarea îndreptățită”. Totodată, în timpul studiilor urmate în capitala Ungariei a activat și în cadrul societății studentești „Petru Maior”, al cărei președinte a devenit pentru o perioadă importantă de timp. Ulterior, alături de Ioan Suciu, Vasile Goldiș și mulți alți tineri studenți români reîntorși acasă, au format elita românilor din Transilvania, acea „intelighenție” care a constituit „generația de aur”, împlinită prin realizarea Unirii de la 1918.

În perioada studiilor la Budapesta, Corneliu Diaconovici și-a început și activitatea sa publicistică, ca redactor al ziarului „Viitorul”. După ce s-a reîntors în Banat, a început să profeseze avocatura ca stagiar la Lugoj, corespondând cu numeroase reviste și ziare românești, maghiare și germane. Printre numeroasele colaborări din această perioadă, s-a numărat și cea pe care a avut-o pentru realizarea unei enciclopedii germane. Este de la sine înțeles că această experiență creatoare avea să-i fie folositoare mai târziu, atunci când a

elaborat imensul proiect pentru elaborarea „Enciclopediei Române”.

Corneliu Diaconovici s-a remarcat ca un bun jurnalist și publicist, cu un spirit organizatoric foarte dezvoltat. În anul 1884, timp de aproape un an, Corneliu a fost redactorul ziarului „Viitorul” organ al Partidului Moderat Român, ziar aflat în proprietatea omului de cultură și viitor deputat Iosif Gal. În anul 1885, Diaconovici a renunțat la editarea „Viitorului” și a început să editeze la Budapesta revista „Romänische Revue”, publicație specializată în articole și studii despre istoria politică și culturală a românilor și adresată publicului de limbă germană. La Timișoara a fondat, împreună cu Valeriu Braniște, ziarul „Dreptatea”, având și calitatea de director al publicației timp de un an.

În anul 1895, Diaconovici a fost numit director al revistei „Transilvania” din Sibiu, revista oficială a asociației ASTRA. Fiind un foarte bun cunoscător al limbilor germană și maghiară, Corneliu Diaconovici a fost un neobosit militant pentru drepturile naționale ale românilor, dar, totodată, și un om dedicat spre buna conviețuire între toate naționalitățile din Banat și Ardeal, un om cu o publicistică remarcabilă și un efervescent și eficient corespondent de presă al mai multor ziare române, germane și maghiare. Un contemporan de-al său îl aprecia drept „... un bărbat fin, distins ca figură și ca mentalitate, totdeauna moderat și ponderat în vorbă și în faptă”.

Contactul cu Asociațiunea „ASTRA”, stabilit în 1892, a însemnat momentul în care a fost ales membru al Comitetului central al acestei veritabile academii ardelenice. După trei ani, în anul 1895, ajunge, pe merit, să ocupe postul de prim-secretar al Asociațiunii și director al revistei

„Transilvania”. De numele său au fost legate o serie de realizări remarcabile ale acestei instituții: modificarea statutelor, numeroase și bine venite lucrări organizatorice, o nouă arondare a secțiilor

„ASTREI”, valoroasa enciclopedie despre care aminteam, muzeul de istorie și etnografie, inițiativa publicării „Bibliotecii populare a Asociațiunii” și multe altele. Cum am precizat deja, „ASTRA” i-a încredințat

coordonarea și redactarea „Enciclopediei Române”, prima enciclopedie românească, proiect născut tot din inițiativa sa.

După modelul marilor enciclopedii europene anterioare, monumentală lucrare ilustrează dimensiunile **tezaurului cultural românesc**, dar și **universal**. Idealul Enciclopediei lui Diaconovici era acela de a contribui la consolidarea conștiinței românești, în timp ce, în plan concret, Enciclopedia oferea publicului cititor românesc o reflectare fidelă a realităților din toate spațiile locuite de români și, tot ea, îi îmbogățește memoria cu ultimele progrese din știința și cultura universală. ASTRA a lansat public un apel în revista „Transilvania” și în alte foi periodice românești, solicitând sprijinul pentru proiect, iar Ioan Micu Moldovan, președintele de atunci (1894-1901) al ASTREI, a tipărit, tot în revista „Transilvania”, articolul „Creștere și cultură”, în care a precizat scopul enciclopediei, rolul și importanța ei națională pentru români. La acest Apel au răspuns oameni de știință și cultură din toate provinciile românești, dintre care peste 200 din țară și de peste hotare s-au angajat să colaboreze, fără remunerație, și ca atare, au fost elaborate și prezentate, în final, peste 60.000 de titluri de articole, dintre care, în urma unei selecții riguroase, au fost luate în considerare 37.622 de texte. Cum era de așteptat, autorii au folosit ca sursă de inspirație, în primul rând, bibliotecile personale, pe atunci extrem de bogate (de exemplu, cea a lui Diaconovici număra peste 5.000 de volume) și bibliotecile publice, mai ales Biblioteca ASTREI, cu mii de volume, dar și marile biblioteci din București, Iași, Galați, Craiova etc., precum și din Paris și Sankt-Petersburg.

În mod concret, ideea unei astfel de lucrări s-a concretizat în ziua de 3 ianuarie

1895, dată la care dr. Corneliu Diaconovici a prezentat Comitetului Asociațiunii proiectul realizării unei enciclopedii menită „a lăți științele și artele în cercuri cât mai largi la poporul nostru, anume prin editarea unei enciclopedii române în forma așa numitelor *Lexicoane de conversație*”. Comitetul Asociațiunii, care nu dispunea de mijloacele materiale în vederea ducerii la bun sfârșit a acestei grandioase idei, numește o comisie care urma să studieze proiectul prezentat.

Diaconovici – după cum rezultă din procesul-verbal al ședinței - era considerat „drept cel mai iscusit în materie”, cel care „a colaborat la mai multe enciclopedii germane și a avut a face studiile necesare pe acest teren”. În vederea sprijinirii efective a acțiunii de colaborare a enciclopediei românești, prima lucrare de acest gen, operă colectivă ce urma să aibă un răsunset național și internațional, comitetul Asociațiunii hotărăște să publice un apel în revista „Transilvania” și în alte periodice românești, prin care aducea la cunoștința publicului misiunea cu care a fost însărcinat Corneliu Diaconovici, solicitând, totodată, ca acesta să primească concursul cercurilor competente românești.

În ședința din 2 mai 1895, Corneliu Diaconovich informa Comitetul Asociațiunii despre stadiul înlăptuirii proiectului enciclopediei. S-a stabilit ca ea să fie tipărită la Sibiu, în tipografia „W. Kraft”, care a acceptat editarea acesteia într-un tiraj de 3.000 exemplare. Totodată, Diaconovici informa Comitetul că a încheiat un contract cu o librărie din București în vederea difuzării publicației în România, că a inițiat și stabilit contacte cu o serie de cercuri literare și științifice, obținând sprijinul mai multor profesori universitari, al unor membri a diverse academii de științe și al unor societăți științifice.

Referitor la alte activități importante desfășurate de el în cadrul „ASTREI” amintim: grija pentru construirea localului și organizarea unui Muzeu de istorie și etnografie. Astfel, cu prilejul Adunării generale a Asociațiunii din 1896 de la Lugoj, Corneliu Diaconovici propunea înființarea unui muzeu românesc sub patronajul „ASTREI”. Propunerea a fost reluată cu prilejul Adunării din anul următor, din 1897, de la Mediaș, votându-se construirea acestuia. Din propunerile votate, muzeul propriu-zis avea să cuprindă secțiile de istorie și etnografie, biblioteca, o sală de spectacole și birourile Asociațiunii (astăzi, clădirea adăpostește Biblioteca județeană „ASTRA”). Presa românească din Ardeal urmărea îndeaproape pregătirile în vederea deschiderii muzeului. „Telegraful Român” din Sibiu amintea evenimentul, subliniind: „Muzeul Asociațiunii s-a deschis la 6/19 august 1905 în Sibiu, cu menirea de a prezenta mărturii istorice din trecutul românilor transilvăneni și cultura lor materială”.

În exercitarea funcțiilor în cadrul „ASTRA”, Corneliu Diaconovici s-a preocupat de îmbogățirea colecțiilor muzeale, de publicarea, pe cheltuiala Asociațiunii, a unui „Calendar de familie”, creșterea tirajului publicației „Transilvania” etc. De asemenea, s-a preocupat de bunul mers al despărțămintelor „ASTREI” din teritoriu, de dotarea bibliotecilor, a militat pentru sporirea numărului despărțămintelor și pentru o nouă și eficientă arondare a acestora. În calitate de prim-secretar al „ASTREI”, Corneliu Diaconovici era însărcinat din partea Comitetului cu elaborarea și redactarea, pentru fiecare adunare generală, a unui raport detaliat despre întreaga producție literară pe parcursul unui an, care urma să se facă cunoscut în cadrul adunării.

În anul 1904 Diaconovici înaintează conducerii Astei demisia, după care trece Carpații și se stabilește la București. Până acum, cercetarea științifică nu a identificat adevăratele cauze care l-au determinat pe Diaconovici să părăsească „ASTRA” și Sibiul. Cu sentimentul împlinirii datoriei, fără a putea fi acuzat de lipsă de modestie, el nota: „Mă retrag deci din postul de prim-secretar al „Asociațiunii” cu conștiința liniștită că mi-am făcut datoria și cu dorința sinceră ca aceia, care vor veni după mine, la a lor retragere să poată constata față cu stările de astăzi un progres tot atât de îmbucurător, după cum l-am putut constata eu față cu stările de la 1895”. Revista „Luceafărul”, referindu-se la părăsirea „ASTREI” de către Corneliu Diaconovici, îngrijorată de evoluția acestei instituții pe mai departe, consemna următoarele: „Domnul Cornel Diaconovici, prim-secretarul „Asociațiunii”, și-a dat demisia din acest post. Comitetul central al „Asociațiunii”, în ședința sa de luni, 20 iulie a.c., a primit cu finea anului curent demisia d-lui C. Diaconovici... Să lăsăm în știrea Domnului pe cei morți și să ne întoarcem glasul către cei vii, în a căror mână e astăzi soarta instituției, văduvită prin demisia secretarului ei, care, cum se știe, e sufletul, capul și conducătorul de fapt al „Asociațiunii”. Azi-măine se va alege un nou secretar. Pe noi această alegere ne interesează de aproape, fiindcă de ea atârnă activitatea în viitor a răspândi lumina în toate unghiurile Ungariei călcate de picior de român și fiindcă această alegere e legată de o importantă problemă culturală a neamului nostru, a cărei ducere la îndeplinire va cădea pe umerii noștri”.

Diaconovici s-a afirmat și în domeniul economic. Dotat cu un ascuțit spirit critic el analizează cu minuțiozitate aspectele vieții economice transilvănene. În domeniul bancar, lui îi aparține paternitatea

în ce privește asocierea băncilor românești ardeleni, în cadrul uniunii bancare „Solidaritatea”, militând, în același timp, pentru înființarea unui organ de presă special financiar-economic. Sprijinit de sibienii E. Borcia, Iuliu Popescu, Dionisie Rațiu, Romul Simu, Ion Vătășanu, I.I.Lapedatu va editat în 1899 primul fascicol din „Revista Economică”. Merită să amintim și faptul că Diaconovici a fost o personalitate complexă, un bun economist și priceput finanțist. El s-a remarcat în domeniul finanțelor, îndeplinind funcția de director adjunct al Băncii „Albina” din Sibiu, secretar al Conferințelor Băncilor românești din Transilvania, inițiator și ctitor al Asociației Băncilor Românești din Ardeal. În perioada anilor 1905-1906, ca director-adjunct al Băncii „Albina”, i-a fost încredințată menținerea legăturilor cu Regatul, banca ardeleană fiind în tratative cu ministrul Take Ionescu de a înființa în România o bancă pe modelul caselor de împrumut prin amanet. Astfel a luat ființă în anul 1905, la București, Banca „Muntele de pietate” aflată sub control direct al Băncii „Albina” din Sibiu, avându-l ca președinte pe Partenie Cosma, iar ca director pe Corneliu. Tot la București el este întemeietorul și conducătorul „Băncii Carpaților”, instituție financiară asemănătoare cu „Casele privilegiate de împrumuturi și amanet”. În capitala României, Corneliu Diaconovici a activat până în anul 1916. La scurt timp înainte de intrarea României în război, el a părăsit definitiv Bucureștiul. Corneliu Diaconovici s-a întors la Reșița, bolnav și sărăcit, cel mai probabil din cauza crizei puternice prin care trecuse sistemul bancar. În ultimii ani de viață, a lucrat ca secretar general la Uzinele și Domeniile Reșița. Din păcate, starea sa de sănătate s-a înrăutățit treptat și a trecut la cele veșnice la 17 august 1923, iar trupul său a fost depus în cripta familială din cimitirul nr. 6 din Reșița. Așa

cum relatează I. Clopoșel, „îl ajunge moartea; și-a luat zborul spre zenit, ancorat fiind în veșnicie, regretat sincer de toți cei care l-au cunoscut și apreciat după merit.”

Directorul executiv al Băncii „Albina” din Sibiu, Constantin Popp, anunța decesul lui Diaconovici cu profundă părere de rău pentru cel care a fost „una din personalitățile cele mai distinse ale Ardealului în ultimii 40 de ani”. În memoria sa, Comitetul central al ASTRA a inițiat un fond special (fondul „Dr. Corneliu Diaconovici”) în valoare de 10.000 lei, fond la care a contribuit și Banca „Albina” cu 5.000 lei. Trebuie să mai amintesc și faptul că Diaconovici a fost acuzat, printre altele, de diverși detractori ai săi, că, în perioada războiului, ar fi fost filo-german, acesta fiind și unul dintre motivele pentru care s-a reîntors la Reșița și pentru care ar fi fost izolat, în timp ce foști colegi de-ai săi, precum Valeriu Braniște, de exemplu, erau numiți miniștri, iar el ajunsese într-o stare de completă sărăcie. În încheiere, trebuie spus că, prin tot ceea ce a făcut, Corneliu Diaconovici și-a câștigat un loc de netăgăduit în rândul marilor personalități ale neamului românesc. Corneliu Diaconovici s-a bucurat și de aprecierea străinătății, fiind membru al Academiei „Stella d'Italia” și al societății „Museum für Völkerkunde” din Leipzig, precum și membru corespondent al mai multor societăți de știință germane și italiene. Corneliu Diaconovici este recunoscut astăzi ca un ambasador al culturii române și pionier al enciclopedismului românesc, cele trei tomuri coordonate de el fiind model pentru enciclopediile românești ulterioare. Importanța *Enciclopediei* rezidă în modul în care a răspuns imperativelor culturii naționale ale momentului și pregătit conștiința unității naționale care s-a concretizat în realizarea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

Nașterea Poetului

George LATEȘ

E un miracol al Firii când dintr-un popor se naște un prunc merit să-l înveșnicească și să-l proiecteze într-o universalitate a valorilor perene. De aceea biografii lui Eminescu au scotocit prin documentele vremii (aproximative, desigur) ca să găsească amănuntul relevant, evident cu rezultatele incerte. Ce se știe sigur e că cel botezat cu numele arhanghelului Mihail este al șaptelea din căsătoria lui Gheorghe Eminovici cu Rareșa/Raluca Jurescu, după alți patru băieți (Șerban, Nicolae, Iorgu, Ilie) și două fete (Ruxandra și Maria), proteica lor prolificitate neoprinde-se aici, căci au urmat încă doi băieți (Matei și Vasile) și două fete (Aglaiia și Harieta). Judecând la rece, lucrurile conduc spre o culpă a părinților, care știau că-i condamnă pe copii la suferințe atroce, la morți premature sau violente, și totuși nu s-au oprit din acest iureș natalist, deși erau conștienți de infecția luetică, adusă de Rareșa în cuplu. Așa ne și explicăm mezalianța dintre o fiică de boier cu ascendență în secolul al XVIII-lea și un negustor de trascău sau arendaș de moșii. O acuză e inutilă, dar provoacă evident mirare din partea a doi oameni instruiți și cu acces la actul medical. În acest context se naște pruncul/țâncul/ghiaurul, care până la botez, când e numit Mihail, n-are nume. Preotul de

la biserica Uspenia din Botoșani decide să-l înscrie în matricea nou-născuților cu data de 15 ianuarie, deși botezul a avut loc mai devreme (21 decembrie), iar nașterea mult mai devreme (20 decembrie 1849). Dincolo de inexactitățile autorității eclesiale, singurul document e matricea nou-născuților, în care preotul, din motive binecuvântate a decis să treacă 15 ianuarie 1850, singura dată atestată documentar, importantă doar pentru că mai târziu din acel Mihail Eminovici se va ivi, într-o lume mirată de miracolul produs, poetul Mihai Eminescu, altfel toate incertitudinile administrative ar fi superflue.

Nașterea unui prunc e un detaliu biologic (anonimii domină în istoria umanității), în schimb nașterea unui Poet e un miracol cosmic (rarisim și greu explicabil). Putem specula pe seama evenimentului din urmă, avem chiar argumente și documente în acest sens, dar certitudini, cu siguranță nu deținem.

Știm că viitorul poet își face instrucția primară acasă, cu dascăli angajați de tatăl său și găzduiți în atenansa casei din Ipotești, apoi tatăl procedează sistematic trimițându-și băieții la Cernăuți pentru studii temeinice, iar fetelor pregătindu-le o zestre în vederea

unei căsătorii temeinice. La Cernăuți, Mihail e așezat în gazdă la un proprietar de birje, apoi la profesor de franceză, ulterior ajunge în casa lui Aron Pumnu, profesor la „K.K.Ober-Gymnasium”, cel care îi încredințează biblioteca personală ce s-o îngrijească și s-o sporească. Anterior, într-un articol vorbeam despre „complexul libristic” al adolescentului cu acces limitat la biblioteca tatălui și a preotului de la biserica din curtea casei părintești. La Pumnu nu doar că are acces la toată biblioteca acestuia, inclusiv la cele patru volume ale Lepturariului...dar și își are sălașul acolo în camera dosită, dovadă evidentă fiind poemul Epigonii, publicat mai târziu în Convorbiri Literare, dar născut aici printre rafturile cu cărți și reviste, majoritar în limba română.

Fabulosul loc de popas diurn și nocturn nu e unul de durată căci Pumnu moare la scurtă vreme, iar adolescentul, după ce-și omagiază magistrul prin ocazionala La mormântul lui Aron Pumnu, părăsește Cernăuții și-și începe pelerinajul prin țară cu trupele de actori ambulante. Când încă era găzduit în casa lui Pumnu, el trimite Familiei din Pesta o primă poezie (De-aș avea), un text în maniera lui Alecsandri, urmat apoi de alte cinci, evident puerile, dar pe gustul publicului cititor al revistei lui Iosif Vulcan.

Un prim intermezzo al peregrinărilor aduce cu sine o revenire la Cernăuți, o trecere forțată pe la Ipotești și un drum per pedes până la Blaj, toate cu rezultate incerte pentru ambițiosul părinte ce-l dorea așezat într-o slujbă sigură și bine remunerată.

Pentru că nu i s-a împlinit visul, acesta decide, la insistențele fratelui mai mare, Șerban, să-l ducă la Viena, ca să-și înceapă studiul academic, în chiar capitala imperială. Statutul de student auditor și stipendiul de acasă, consistent dar inconstant, îi facilitează

o instrucție științifică și literară, de care va profita cu maximum de eficiență în cei trei ani fabuloși de libertate creativă. De aici trimite Convorbirilor Literare poezia Venere și Madonă, provocând entuziasm în redacție și cenaclu, căci revista Junimii aștepta de mult un tânăr poet care să-i împlinească proiectul de schimbare a grilei valorice, așa cum o fixase deja Titu Maiorescu prin O cercetare critică. Alte două texte ulterioare, Epigonii și Mortua est, confirmă speranțele corifeilor ieșeni, care-l contactează în persoană, îi promit sprijin și-l impun conștiinței publice ca „poet în toată puterea cuvântului” (vezi Diracția nouă...). E de fapt nașterea sa ca Poet consacrat și proclamat ca atare de cea mai relevantă autoritate culturală din spațiul românesc.

Dacă la Blaj, Eminescu se plimba cu Familia sub braț, iar școlarii și profesorii îl ignorau în postura de poet, la Viena tânărul poet e recunoscut și admirat de colegi, ba e chiar un participant activ în cadrul societăților studentești, inclusiv inițiază unirea acestora sub sigla România Jună și sărbătorirea a 500 de ani de la zidirea Mănăstirii Putna. Tot aici își adună parte din versurile publicate sau aflate în stadiu de laborator avansat sub titlul Lumină de lună, asupra căruia revine în 1882, cu intenția publicării acestuia. Debutul bolii, cu simptome cunoscute și recunoscute de la frații mai mari și întâlnirea cu Veronica Micle îi vor da un alt curs al vieții și o altfel de abordare a creației poetice, inclusiv renunțarea la marile proiecte dramatice și epice. Oricum am lua lucrurile, la Viena poetul se naște a treia oară (după Cernăuți și Familia, apoi după debutul în Convorbiri Literare). Laboratorul poetic al trieniului vienez și textele publicate în revista ieșeană confirmă această nouă naștere în planul creativității lirice.

O nouă naștere se produce odată cu publicarea volumul Poezii, apărut în 1883 și marcat pe pagina de titlu cu 1884, evident sub girul exclusiv al lui Titu Maiorescu. Pe bună dreptate, poetul reacționează indiferent când criticul îi aduce câteva exemplare din tipăritură, altfel elegantă și substanțială.

Gestul lui Macedonski, epigrama publicată în Literatorul, nr.7 din iulie 1883, impardonabilă și incalificabilă, căci poetul nu mai avea cum să-i răspundă acestuia, chiar Studiul critic al lui Alexandru Grama din 1891, n-au reușit să modifice percepția publică a poeziei eminesciene. Cele 11 ediții succesive, cu sporiri semnificative de tiraje și cu adaosurile de texte noi, provenite din manuscrise, au contracarat intenția denigratorilor, ba chiar au sporit efectul de receptare simpatetică. Putem risca să afirmăm că edițiile maioresciene el volumului Poezii au generat o nouă naștere a Poetului, fenomen ce și-a urmat apoi cursul firesc, cu minime întreruperi în anii proletcultului.

Latinii aveau o vorbă: Indignatio facit versus. Epigrama lui Macedonski a generat o reacție de indignare cvasigenerală între admiratorii creației eminesciene. Au apărut zelatari ai creației acestuia (Alexandru Vlăhuță, Barbu Delavrancea ș.a), apoi fenomenul receptării a cunoscut extensii în publicul larg și chiar oficial. E cazul fenomenului gălățean, unde autoritățile au decis să-i ridice o statuie, pe care s-o amplaseze într-un parc cu arhitectură peisageră adecvată, chiar să dea numele poetului unei străzi. În plus, festivitățile dezvelirii statuii, realizate de Friedrich Stork, au fost dublate de apariția unui volum omagial și de o medalie bătută de Monetăria Statului, acestea din urmă în anul 1911.

Aceste acte de pioasă recunoștință le putem încadra într-o a cincea naștere a Poetului, ulterior critica și istoria literară au venit cu adaosuri informative și hermeneutice care i-au consolidat Poetului Național și Universal gloria postumă.

Kiki scrie, Kiki citește, Kiki traduce

La „cumpăna dintre ani” era bolovanul...

Carmen ANDREI

31 decembrie 2023. Cu gând bun și speranța unor schimbări, dau start la metronom în spirit și-n mușchii gambelor, cu un obiectiv clar de a alerga, în fine, un maraton montan „adevărat”, construit pe un plan nutrițional sănătos și rezonabil, pe ore și zile după programul unui guru-pro român, cu speranța de noi „victorii” declinate în termeni de autodepășire, înțeleptire, deci sincere idei mărețe și tonice ș.a.m.d, plecăm, cu rucsac la purtător, cu șampanie cu nume conotat, Carl Jung (Gustav n-a venit la terapie!) și caviar, felurite bune mici gustări, delicioase, de și cu pește, în *bento*-uri minuscule adecvate, spre oraș. La Poarta Schei, iluminată de turiști excitați de concertul din Piața Sfatului, de manele de jale și promisiunea de cocălăreală festivă. Nu toți în aceeași oală sub presiune, fie-mi cu iertare, dar atmosfera ”promitea”! Ne socotim timpul, într-o oră vom fi ajuns la ”litere”, cu sau fără majusculă. Literele sunt dacă nu o mantră pentru iubitorii de alergări montane sau drumeții, măcar o parolă de recunoaștere a unui clan, ghildă, breaslă, cerc sau orice grup restrâns de cunoscători. Toată Tâmpa e luminată deja cu licurici temerari, harnici și flămânzi de o urcare

experiențială. Luminile șerpuiesc, urcarea e un vis, emoțiile pâlâie și se întrec în varii nuanțe. Fac ceva ce-mi dădea târcoale de mult, îmi surâdea și- trimeea ocheade complice: să petrec revelionul pe un vârf de munte, cu simplitate, în doi, privind spectacolul artificiiilor. Cu parteneru’ și-un ceai cald, un vis! Ce poate fi mai frumos?

Începem marșul, salutăm prietenește cu frontalele din dotare. Bastionul artiștilor. Zidurile par straniu așa, ca-ntr-un decor de film gotic anacronic, impresie anulată numaidecât de vacarmul orașului, al piețelor, de străzile supraaglomerate, de unii care urlă isterizați.

Începem urcarea, atacăm vitejește cu zâmbete, bețe și, repet, frontala de rigoare, salvatoare. Pe primele serpentine suntem deja în "ambuteiaj", ne aglomerăm în spirit sportiv cu urări amicale de "La mulți ani!" adresate unor umbre, unor siluete abia conturate, unor luminițe mai degrabă. Cățărătorii sunt echipați corespunzător, cu haine de drumeție, de iarnă blândă, cu "pisicuțe" să se înfigă în sol năvăș, pe alocuri se alunecă. Urcăm cu mare chef, atenți la tot. Ajungem spre final, lumini; pe vreme bună și de zi, pe serpentina 17/26, oprindu-ne să privim cu nesaț un oraș sclipitor, *a giorno*, un ocean de lumini concurente și de zgomote nedistincte, repetând minunându-ne cât de frumoasă e Cetățuia, cum se fălește și se alintă ea. Citadela va fi din nou „miradorul” nostru, regina care o să răspândească cele mai frumoase buchete de artificii. Ciudat, cărarea devine din ce în ce mai aglomerată, prea strâmtă chiar, suntem blocați de turiști tineri care coboară prudent sau nu. Sus desface „prea de tot”, accesul nu mai e posibil, e *full-full*, deci mai bine ne oprim și adăstăm cumiți. Căutăm să ne așezăm inspirat. Destin. Partenerul meu mă îndeamnă ferm să mă mut spre dreapta, 2 metri mai spre dreapta, dreapta lui, dreapta Tatălui, 2 metri or să bată la poarta destinului, 2 metri care-mi vor salva viața. Mă mut greu, cu atâția convivi în pădurea de semne, alături și mai sus și mai jos. Toți filmează, beau gâlgâind din termos sau direct din sticla de șampanie, ochii le sticlesc. Am vertij mare, simt că alunec și sigur o să cad,

trupul se prăvale pentru că panta-i prea înclinată. Iubitul trimite mesaje, vorbește la telefon cu cei dragi, face scurte urări scurte ("noroc-noroc", mașinal, norocul? care noroc?, norocul lui, norocul meu..., ce (mai) noroc! de va fi să fie...), se pregătește de filmat.

5 minute până la miezul nopții. Începem să auzim înlănțuit „piatră-piatră-piatră!”, mai repede, mai rapid spus, mai strigat și mai țipat. Întorcem capul și vedem clar, în întunericul cenușiu și reavăn, umanizat de ecranele telefoanelor, de lămpi și vagi veste reflectorizante, un bolovan ivoriu, magnetic, magnetizant, care trece razant pe lângă noi, la numai un metru sau chiar mai puțin, distanța pe care-o socotesc *post factum*, după rumații. Bolovanul se rostogolește nici vertiginos, nici zgomotos, foșnește tăios printre frunzele uscate al căror galben ruginiu și arămiu lăptos strălucește în noapte. Câteva secunde mai târziu și mai jos, bolovanul, cumpăna noastră de la miezul nopții, lovește grav. Crapă capul unui tânăr care leșină pe loc, grupul din fața ne-a precedat pe toată urcarea și la a cărui sugestie, salvatoare, vedeți voi?, noi am hotărât să ne oprim din drum. Prietenii lui încep să țipe, iau primele măsuri de salvare, se cere rapid folia de supraviețuire să asigure termia, telefoane repetate la 112. Suntem toți meduzați între frumusețea focurilor de artificii, buchete roșii, săgeți albastre, coșulețe galbene care se deschid îmbrățișând cu bunătate cerul și drama care se joacă sub noi, la nici câțiva metri sub noi, cu trei serpentine mai jos, cu cel care zace în șoc. Nenorocosul. Ghinionistul. Hazard? Destin? Întâmplare? Avertisment? Mi se face rău, atacul de panică pândește lupește, dar gheara strânge și amețesc rău. Alunec și Jojo mă prinde calm, încercăm să ajungem și noi la băiatul rănit. Aici e mare

panică, se țipă, se țipă. Căutam isteric folia de supraviețuire, întotdeauna e în celălalt rucsac, dar e cineva rapid și of, băiatul e învelit, așezat pe o parte. Hemoragia din urechi nu-i semn bun. Of...

Coborâm prudent, tot mai prudent, de fapt înghețați de frică, sub impactul șocului, al unei vedenii: bolovanul, sub povara celor întâmplare. Băiatul are hemoragii grave, dar e (încă?) conștient. Evit să privesc cu atenție locul, mi-e așa de frig-frică de ce văd. Și fug de frică. Frig de frică. Abia pe serpentina 3 ne întâlnim cu paramedicii care bombăne îndreptățiți, "Salvarea nu urcă pe aici, doar proștii urcă aiurea..." "Da, proștii inconștienți sau nesimțiți care nu au respectat regulile drumeției pe munte și au tăiat cărarea, au făcut ei, așa, *smart* niște scurtături, ca să câștige timp. Ei l-au câștigat, dar nenorocul și l-a pierdut pentru totdeauna... Au câștigat pietre, bolovani desprinși perfid de și printre frunze, sprijiniți precar pe trunchiuri dezgolate, pietre ucigașe care au tot continuat să se prăvălească. "Piatră, atenție, piatră! Nu mai coborâți că ne omorâți!" Vă rugăăm..., rima e involuntară. Aceste vorbe, implorările ne-au însoțit până pe promenada brașovenilor, aleea atât de familiară. Zecile de plimbări pe la poalele Tâmppei se ștergeau acum din memorie și suflet, adăposteau acum protector un om grav rănit despre care nu făceam filme, nu anticipam scenari, ne era frică să-i imaginăm viitorul apropiat, dacă i s-au frânt aripile. Ne amăgeam cu argumente factice că e tânăr, l-am văzut zdupeș, speram că va supraviețui. Ce șanse erau să ne mutăm doar cu câteva minute înainte din calea bolovanului fatidic?

Ebrietatea se tândălește pe Republicii. E liberă. Ținutele sclipitoare s-au ofilit și tocurile șchioapătă de prea multe "bule" euforizante, slab sau puternic

alcoolizate. Echipajul de 8 al salvării a fost întărit de 4 salvamontiști care urcau gospodărește cu târgi și cele necesare. În Piață, ca după o petrecere debilă, cu gunoaie intolerabile, multe sticle sparte prostește, neglijențe edilice/etilice de nespun, așa sunt de supărătoare.

Un *ceva*, trubadur-digei urlă profetic: "Brașovul trăiește pe-ri-cu-lu-os!". Adevărat grăiește cântărețul. Niște cretini se uită zglobii la petardele arse. Vai de cerebelele piromane!

Drumul până acasă e accelerat, silențios, inima pompează încă pericol, destin, cumpănă, salvare, speranță. Cineva acolo sus ne iubește încă, ne dă semne prietenești. O zi obișnuită, o seara prestată la o stare de bine, preformată cu o stare de sărbătoare, în stare de "petrecere", noi am deviat. Nu suntem într-o stare bună. Starea a virat în dramă, tragedie. Ne-am dus de bunăvoie la casting. Bolovanul mă obligă să cumpănesc, *să mă cumpănesc*. Puteam fi eu, puteam fi noi. Sau alții. Bolovanul-cumpănă m-a făcut și mai conștientă de comoara pe care o reprezintă viața, clipa prezentă. La capătul străzii, în fașa casei, este minunat. Am răsuflat ușurată. S-a așternut pacea. Am tras aer în piept. Adânc. Nici programul vulgar, voit manelizat de la teve nu m-a mai înfuriat. Hotărârea anului 2024 era luată: să fiu conștientă de fiecă clipă cu Bucurie, Beatitudine, Liniște, Smerenie (sună a Henri Miller). Consolidez: simplul fapt că respir mă umple de fericire, de frenezie chiar. Supărată, gheara mă lasă și pleacă...fericită. Iertare și recunoștință.

Miracolul George Enescu

Violeta IONESCU

Era al 8-lea și unicul copil al familiei Enescu, născut ca fiu al lui Costache și al Mariei Enescu (născută Cosmovici), la 19 august 1881, în satul nord moldovean Liveni-Vârnav (azi, George Enescu) din județul Botoșani. *„Locuiam într-o casă mică cu pridvor de lemn vopsit, unde se uscau funiile de ceapă la soare. Și acum mai văd țărani, în cămăși albe, cu ilice albastre, cum cântau în asfințit.”*, declara compozitorul mai târziu.

Ambii părinți proveneau din familii de preoți care îndrăgeau muzica. Împreună au avut 7 copii, toți morți. George a fost o minune că a trăit, ocrotit excesiv de părinții lui până la trei ani, ca să nu se îmbolnăvească.

„Am fost un copil adorat până la exces, până la sufocare. Când mă gândesc la copilărie, simt încă în jurul meu vigilența înspăimântată în care am crescut. Eram ferit de cele mai mici pericole, la cea dintâi alarmă tremurau pentru mine. În această căldură de seră, sufocantă și tensionată, m-am maturizat prea repede.” - spunea George Enescu într-unul din interviurile sale.

La Liveni există o casă memorială George Enescu, unde se mai păstrează

obiecte care i-au aparținut compozitorului.

Apoi familia s-a mutat în comuna învecinată Cracalia și a locuit într-un conac care, din păcate, a ars în 1947. Până la 10 ani, când, la sfatul lui Eduard Claudela de la Iași, a plecat să studieze la Viena, micul George a avut-o guvernantă pe franțuzoaica Lydie Cèdre, care îl numea „Jurjac”, neputând să pronunțe moldovenescul „Jorjâcă” pe care îl auzea în casă.

Părinții lui s-au despărțit, totuși fiecare îl primea cu aceeași dragoste, tatăl la Cracalia, mama la Mihăileni. După moartea mamei sale, George Enescu a devenit proprietarul casei de la Mihăileni și aici a fost locul lui cel mai iubit (casă a fost reconstruită de Fundația Pro Patrimonio). Tatăl se mutase la Dorohoi, într-o casă în stil moldovenesc, astăzi Muzeul Memorial „George Enescu”, pe care adesea a vizitat-o.

Copil fiind, a cântat vioara I, în orchestra Conservatorului din Viena, concerte de Beethoven și Simfonia I-a de Brahms în prezența autorului.

La 8 ani a venit în țară și a dat primul lui concert, în favoarea săracilor din

Slănic. Un ziar a scris atunci că acest copil talentat „mănuiește vioara cu o dibăcie admirabilă”. La 9 ani era admis la cursurile superioare de la Viena, avându-l profesor pe Joseph Hellemesberger-junior, la care a fost și găzduit. Tot atunci studia și armonia, contrapunctul și compoziția cu Robert Fuchs.

În 1893 absolvă cursurile cu calificativul „excelent” și medalia „Asociația Prietenilor Muzicii” acordată elevilor excepționali. A rămas la Viena, studiind în continuare cu Fuchs, mergând la concerte. Atunci a fost cucerit de muzica lui Wagner.

Primul lui concert la București a fost în 1894, la Ateneu, acompaniat la pian de profesorul Hellemesberger. Avea 13 ani și cânta: Concertul pentru vioară de Mendelson, cântece țigănești de Sarasate etc.

A mers apoi la Paris și a studiat cu Martin Pierre Marsick și Jules Massenet, iar la clasa de compoziție l-a avut coleg pe Maurice Ravel.

La 6 februarie 1898, avea 17 ani, i se execută la Paris prima compoziție: „Poema Română”. După câteva săptămâni, el își dirija această compoziție la București cu orchestra filarmonicii – care astăzi îi poartă numele.

La 11 februarie 1900 concertează ca solist la Paris, cu orchestra Colonne, în Concertul pentru vioară de Beethoven, care îi aduce consacrarea.

Ca și Mozart, avea o memorie muzicală de excepție. A executat perfect Sonata lui Ravel pentru vioară și pian după ce a auzit-o de numai două ori! În 1901 și 1902 a compus cele două Rapsodii române.

S-a bucurat de admirația și susținerea

principesei pianiste Elena Bibescu, care l-a invitat chiar la salonul ei muzical din Paris, ca și de admirația și protecția Reginei-poetă Elisabeta (Carmen Sylva) care l-a introdus la Palatul Peleş. Încă de atunci a plănuit să-și construiască la Sinaia o casă (care mai târziu se va numi Vila „Luminiș”). Această clădire va fi construită după planurile lui proprii, din banii pe care i-a câștigat din turneul în America. Cea mai frumoasă încăpere este salonul de muzică, unde Enescu a cântat, fiind ascultat de Regina Maria, de pianista Cella Delavrancea și de multe alte personalități ale lumii aristocratice și artistice de la noi. Aici i-a dat lecții de pian lui Dinu Lipatti și de vioară lui Yehudi Menuhin (în 1927, când acesta avea 11 ani).

Pe soția lui, prințesa Maria Rosetti (Maruca), a cunoscut-o la Peleş, în 1907. Era căsătorită cu Mihai Cantacuzino, fiul „Nababului”, unul din cei mai bogați oameni din România, cu care avea un băiat și o fată. Nu s-a despărțit de el, deși relația cu Enescu era de notorietate și a durat 30 de ani. Soțul i-a murit într-un accident, iar cei doi s-au căsătorit, cu toată opoziția copiilor Marucăi (unul din ei fiind aviatorul Băzu Cantacuzino).

Într-o vilă spațioasă și elegantă ca cea de la „Luminiș”, unde soții Enescu aveau la etajul al doilea fiecare dormitorul său, el prefera să doarmă într-o cămăruță ca o chilie de mănăstire, cu numai un pat, un cufăr, un scaun, un dulap și o icoană, cu câteva scoarțe pe pereți, simplitate care îi amintea de anii copilăriei sale de la Liveni sau de la Mihăileni.

O altă casă unde a locuit Enescu este la Tescani, proprietatea Marucăi Cantacuzin Tescanu. În acest conac cânta și compunea,

acolo a definitivat opera Oedip, la care lucra de 10 ani și a dedicat-o prințesei sale iubite. Premiera a avut loc în 13 martie 1934, la Opera mare din Paris, „într-o interpretare magistrală”, transmisă prin postul de radio Paris Tour Eiffel și retransmisă la posturile românești. A fost nevoie de cinci ani de studiu și 25 de repetiții pentru a pregăti acest spectacol, care în final a fost „un adevărat triumf”, după cum relatează presa vremii. Trebuie spus că, la Paris, un concert George Enescu atrăgea de două ori mai multă lume decât la Ateneul din București. Când se auzea că va fi o compoziție a lui în primă audiție, sala se umplea până la ultimul loc. Iar când parizienii îl vedeau cum se plimba singuratic pe malurile Senei, șopteau: „*C , est le grand Enesco!*”

A colindat Europa în lung și în lat, a fost și la Moscova, iar în 1923 a fost în America de Nord – New York, Filadelfia, San Francisco etc., dar de fie care dată revenea în țară, concerta în diferite localități (și la Galați a venit de nenumărate ori, unde a concertat la Teatrul Central, la Casa Macri ori la casa fraților Mantu, acompaniat la pian de Theodor Fucs, de doctorul Macri sau de Menelau Mantu).

În cel de al Doilea Război Mondial a rămas în țară. Dădea concerte de vioară, recitaluri. Cânta oriunde, fie și în săli modeste, cu un pianist modest. Când era bătrân și bolnav s-a retras la Paris, unde a și murit, la 4 mai 1955.

La Tescani ar fi vrut să fie înmormântat, însă nu a fost posibil. A fost înmormântat în cimitirul Père Lachaise, cu toate că, la Tescani, există o criptă pregătită pentru a-l primi, în cazul când va fi adus vreodată în țară.

Palatul Cantacuzino din București

(azi, Muzeul George Enescu și sediul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România), o capodoperă arhitecturală numită și „Casa cu lei”, a aparținut lui Gheorghe Grigore Cantacuzino, „Nababul”, construit în 1903 de marele arhitect Ion Berindey, care, inspirat, spunea: „*Dacă muzica este arhitectura sunetelor, arhitectura este muzica spațiului*”. În spate există o dependență unde soții Enescu au locuit câțiva ani. Și aici, compozitorul avea pentru el o odaie mică. Palatul a fost moștenit de Mihai Cantacuzino, apoi de soția acestuia, Maruca, ea lăsându-l prin testament statului român, cu condiția să devină muzeu pentru artistul George Enescu - așa cum s-a și întâmplat, încă din 1956. Odată cu palatul, prințesa Maruca a donat statului și multe obiecte personale, printre care și cele cinci violi, printre care un Stradivarius, un Guarnerius (construită în 1730 și cumpărată în 1898 de Ministerul Instrucțiunii Publice, condus de Spiru Haret) și o vioară modernă, construită de Paul Kall). „*Unicul lucru pe care îl pretind unei violi este să sune*”, spunea maestrul.

La 4 septembrie 1958, sala Ateneului Român a găzduit primul Concurs și Festival „George Enescu”, eveniment muzical perpetuat până în zilele noastre, care a adus faimă României, prin participarea unor mari muzicieni, compozitori și interpreți din toată lumea.

George Enescu este cel care spunea: „*Când acordăm interpretului mai multă atenție decât autorului, când perfecțiunea unui tril sau a unui arpeggiu provoacă mai mult entuziasm decât geniul care le-a scris, aceasta înseamnă că se apropie sfârșitul lumii. Să-mi fie iertat acest ton profetic!*”

De data aceasta Singur...

Vasile LEONTE

Evoluând încă de la naștere în tandem cu fratele său, Nicolae Bacalbașa, medicul octogenar Gheorghe Bacalbașa se prezintă **Singur**, cu ultimul volum de versuri, un excelent album liric, numai bun de așezat, întâi spre admirare, în bibliotecă. Receptăm discursul unui om ajuns la maturitate (se cheamă senectute, domnule doctor?!), atins de traume personale, de traume colective, oferite cu generozitate neroadă, de o istorie și mai neroadă. Incontestabil, ca un intelectual autentic, domnul doctor prețuiește toate artele; ipso facto, nu trebuie să primească certificat de excelență și în Poezie. Versul așternut pe coală îi dă identitate, ceea ce nu-i de lepădat: „Cum nasc încă versuri/Mă simt încă viu/Și nu vă pot spune/Că aș fi singur pe lume/Am un câine și un fiu/În rest doar cuvinte/Și un pumn de morminte.”(*Declarație de avere*).

În chip natural, puține fericiri își flutură aripile la fereastră: „Am ajuns prea departe/Iubitele toate mi-s moarte/Doar moartea mi-e vie/Iubire târzie...”(*Nasc fluturi în aer*). Când ești mandat să gestionezi imaginea trecutului („pumnul de morminte”) e nevoie să ai o percepție corectă asupra lungului șir de evenimente în care s-au angrenat conaționalii tăi, să operezi cu criterii ferme și consecvent aplicate,

indiferent de fluctuații, de tribulații efemere. Solitudinea e, în bună măsură, aparentă, declarativă, un soi de pavăză pasageră. Ori poate un alint.

Rețin câteva titluri urmate de dedicații (*Bocet*, se dedică Chirei, *Strigoii*, se dedică Fulguței, *Ulița poeziei* se dedică Florinei Zaharia ș.a.), semne clare ale unor forme de comunicare, din care prezent explicit este doar emițătorul. Starea de însingurat îl ajută să se observe, să se definească în metafore: „Cocalar din gunoaiele clasicilor/Adun din ce a aruncat fiecare/Mi-am strâns lângă zid în parcare/Vorbele pierdute de Eminescu/Și ceva scământat de la Barbu ș.a.m.d.”// (*Intrarea în templu*). Conchid, solitudinea nu-i stearpă, atâta vreme cât coboară în carte buchete de tropi și emoții.

E de semnalat și de admirat la doctorul - poet Gh. Bacalbașa vehemența împotriva imposturii, a neadevărului, a intoleranței/excesului de toleranță, a mimetismului ieftin, poate gratuit. Aceeași vehemență în denunțarea supliciilor îndurate de masa anonimă, suferințe așezate sub protecția unor deziderate sonore, parcă prea golite de esență de-a lungul istoriei (democrație, demnitate, libertate – eventual cu majuscule vizibile). Exemplificări,

cam la fiecare pagină: „Sub pietre surpate/Odihnesc soldăței/Cuminte pe spate/Doar iarba-i mângâie/Doar vântul îi plânge/Aceasta-i răsplata/Pentru jertfa de sânge.../Ce-nseamnă Sinaia/Ardealul, Regatul/Mai du-te în aia/Ne spune soldatul.//(Cimitir militar românesc la Sinaia). Ca și în alte împrejurări (literare)/etape ale evoluției biologice, domnul doctor dă impresia că adulmecă și selectează din abundența meselor, însoțite de ceremonialuri fastuoase, doar fierea toxică, imediat de eliminat, pe orice cale. Într-un context cultural bine definit, o ședință de salon literar, fratele poetului, nu mai puțin înverșunatul Nicolae Bacalbașa, prozator și intelectual de atitudine, insista pe „barocul urii”, în egală măsură dispersat în familie. Frații Bacalbașa știu (intelectual, profesional și cultural) că omul are o jumătate de aură sublimă, motiv pentru care exploziile de ură se mai cicatrizează prin unghiurile arătate public.

După puțină lectură, de antrenament, reîntâlnire confirmată cu condeiul nervos, irascibil, mereu ultragiatic din proză. Nu-mi pare exagerat să notez că lirismul coboară nestingherit din epică. **Văz enorm și simț monstruos** anulează orice dulțegărie pe care ți-ar putea-o asigura universul poeziei. Gestica e provocatoare, dezarmantă: „Bătrân și sărac/Eu sunt o paiată/Ce te scuipă în față”. Deocamdată, doar preparative tehnice, în același text: „Fac din verbe, colaci/Și-i pun la ferestre/Fereală de draci//Las sonete la porți/Pentru vii, pentru morți//Streacor printre versuri cuvinte sucite/Precum în pădure ciuperci otrăvite.” Umbra lui Arghezi e viguroasă și la Constanța, după o sută de ani testamentari.

Spre relaxare sau împăcare cu lumea din jur, dăm și peste procesări personale, ilustrări ale poeziei religioase sau agrare (*Buna Vestire, Moșupruncu, Strigoii, Bocet*),

scăldate într-o lumină blândă, cu ritualuri comune plugarului, ciobanului mioritic și credinciosului creștin.

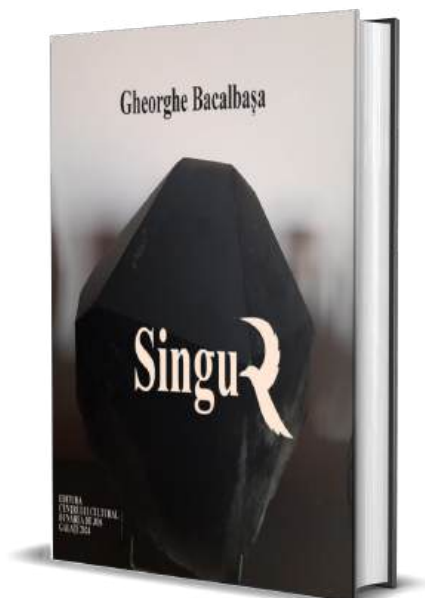
Pe altă simeză, reproduceri (unele grăbite, insuficient finisate) după Topîrceanu (*De Sfântul Dumitru se schimbă chiria*, din care scot versul suferinței umane: „Simt că se iscă o scorbura-n mine”), imitații cu pretenții laudative (*Scrisoare către Nichita, Marine, Marine* – cu un bocet copleșitor la final : Marine, Ma...rineeee/Ce avură cu tinee/Ce avuși tu cu tine./Marine, Marine!?!//. Pictat în tușe negative, accentuat acuzatoare, e și T.Arghezi, acuzat de fățarnicie, de duplicitate (vezi *Tudor Olteanu*).

Consistentă, în tonul personalității autorului, seria demitizărilor, pe un ton acuzator, vindicativ. Exercițiile de discurs agitatoric îl așază pe Gh. Bacalbașa într-o galerie onorantă din care se mai recită/citează și astăzi, pe la întruniri electorale, reforme agrare (*Noi vrem pământ!*), revoluții de pe stradă, urmate de împușcături nocturne (*Deșteaptă-te, române!*), falimentări naționale (Munții noștri aur poartă/Noi cerșim...”). Nu cred că domnul doctor intră în fibrilație când aude vorbindu-se țațoș românește sau se cuvântă, similar, despre România. Nu-i vorba, nici nu-i este indiferent unde viețuiește. Dreapta măsură, comutabilă cu serii sinonimice, nu-l împiedică să vadă bârna din ochii semenilor săi – semnalez sugestii semnificative în *Sărut dreapta, Emilian Pugaciov*. Prezentul mai apropiat, care-l include și pe cititor, arată apăsător în *Crucea de piatră* („E vreme de molimă/În dicționare/E vreme de doliu/Se moare, se moare//(...) Ce spectacol fantastic/Duc cioclii la groapă/Metafore goale/În saci de plastic.” sau în *Măruniș* („Aici zac morții Revoluției/Morții de stat/Înveliți în cochilii de marmură/Oferite de

noua putere/Care a fost puțin și cea veche
”ș.a.m.d), în *Făcutnefăcutul pe lacul Snagov*
(„Luminile îmbogățitorilor de pe lacul Snagov/
Fac întunericul mov/Și vântul se alintă prin
papuri/Pe maluri de apă precum niște sfincși/
Palatele învingătorilor hrăniți cu învinși/Au
fost ridicate să priceapă netotul/C-a spus
Ceașescu, să facem totul.

Vă previn, răfuiala nu se încheie
unde s-a oprit citarea. Nici epocile mai
vechi, așezate deja în clișee, în tipare, în
citate nu arată ademenitor, maiestuos la
judecată. Mitul Tătucului providențial,
devorat de „grija” față de prostime, excelent
ilustrat în *Degetul*, pe care vi-l propun în
extenso: „Când un deget arată spre lună/
Prostul se uită la deget/Grăiește proverbul
budist/Înțelegeți, tovarăși, ce vrea să ne
spună,/România-i un codru de degete/Ce
trist, tovarăși, ce trist/Degetul Căpitanului,
cel cu țara/Ca soarele de pe cer/Degetul lui
Rex cel cu Lupeasca/Degetul lui Antonescu/
În mănuașă din piele de mareșal/Degetul
Lui și degetul Ei/Țeavă de puști jumelată//
România se uită la deget și întrebă/Ce
arată? Ce arată?///. Acțiunile primitive ale
torționarilor s-au filtrat, macabru, prin sita
timpului : „În râpa robilor/De la Aiud/Cresc
flori cu petale de carne/Flori fără miros/
Cu albeață de os//Doar iarba e verde/Pe
întinderea gropii//...Doar iarba-i mai plânge/
Pe morții din zarcă etc.”

Greu încadrabilă *Strada Armenească*
(Poemă canonică în patru părți), o veritabilă
ploaie de meteoriți, cu deplasări greu
controlabile, imprevizibile. Bolovani
incandescenti, de istorie locală și universală,
de morală, de aventură și dezgust se prăvălesc
asupra cititorului. Transcriu didascaliiile,
întrucât comentariile la text secătuiesc alte
pagini: I.- Cântarea întâi - În care autorul
(adică eu) vorovește cu câinile său (adică
Cane Corso Amur) să porceadă în mahalaua

armenilor la hagiâlăc și pomană; II. A doua
cântare. Icoane din viața armenilor/Cu
asupra plecarea pe mahalaua de lângă podul
târgului de afară; III.- A treia cântare în care
cunoaștem biserica de taină a armenilor, îl
vedem pe catolicosul de sânge încheșat și ne
împărtășim cu sânge armenesc de pomana-
pomenilor; IV.- A patra cântare și ultima.

Selecția lexicală se face, fără opreliști,
din toate compartimentele/registre; poate
urca în sfere academice/ universitare (după
nivelul studiilor scriitorului), poate lesne
coborî în lista cuvintelor așezate la index,
spre fereală de vorbitorul prea dezlegat la
grăit. Repere iute identificabile, pentru cei
ademeniți de pitoresc, în *Dilema, Crucea de
piatră, Ulița poeziei, Psalm, Îngemănare*.

Cu ascensiuni și scăderi lesne de
înțeles la un poet trecut cam târziu în catalog,
scriitorul - medic Gheorghe Bacalbașa își
consolidează atitudinea civică impetuoasă,
de care ne mai înfruptăm, la nevoie, și noi.

Gheorghe Bacalbașa, *Singer*,
Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”,
Galați, 2024

Roua de mai

Gheorghe BACALBAȘA

Jelania feciorului de împărat

Tot rătăcesc pe căile ce mint
Mă simt pierdut mergând prin labirint
Pe drumul mărginit de garduri cu ostrete
Refuză murgul meu să meargă mai departe
În căutarea tinereții fără bătrânețe
În căutarea vieții fără moarte
Mă taie disperarea pân'la os
M-am săturat să-l joc pe Făt-Frumos
Actor în roluri fără har
Cu murgul meu care mănâncă jar
Tot rătăcind uite-am ajuns bătrân
Doresc un loc în care să rămân
Copilul meu ferește-te de drum
Că viața-i hic et nunc, aici și acum
Și fii atent la cele ce-ți dorești
Ferește-te de basme românești.

Caii de la Letea

Mi-e versul precum caii de la Letea
Urmași de sclavi, de cabaline CAP-iste
Robi sloboziți privindu-și capetele triste
Când se apleacă apei, domolindu-și setea
Iepe și mânji urmându-și armăsarul
Întorși din drumul lor spre abatoare
De ONG-uri și structuri umanitare
Ce-au reușit ca să fenteze măcelarul

Dar uite se-nmulțesc peste măsură
Și lipoveanu-i dușmănește și-i înjură
Și-a anunțat nevasta, agită și vecinii
Pe grindurile noastre s-au aciuit străinii
Băgați-i iar în grajduri, să nu-i lăsăm să scape
Se furișează stepe pe întinderea de ape
Lăsați în libertate și caii și poeții
Ar paște toată iarba, ar înverzi pereții
Dați caii la mezeluri, poeții la tăcere
Și măcelarul nostru începe iar să spere.

Prea dulce Salieri

Prea dulce Salieri eu te privesc cum sângeri
Cum te mănâncă puștiul cel hăruit
de îngeri
Uite și-a ros ficatul și acuma și rinichii
Prea repede scăpatul din fustele mămichii
O viață împlinită, mult prea muncitul drum
Și vine puștiulețul ca să te fure acum
Zavistia-i arcușul pe coardele durerii
Compozitor de curte prea bune
Salieri
Nu-i treabă rânduită, e lucru anormal
Ca să creeze Domnul un monstru muzical
Dar uite că se poate, dar uite că creează
Ca să înghită puștiul un muzician de vază
Aceasta îți fu soarta, acesta fu blestemul

Ca băiețașul Mozart să-ți fie recviemul
El s-a prostit prin lume și-a tot umblat
hai-hui
Până a ajuns să scrie și recviemul lui
Tu ți-ai pierdut măsura și-ai dat cu băta-n
baltă
Și acum îl știe lumea cu tine laolaltă
Lipsit de eleganță și păcătos din fire
Te-ai furișat prin dânsul intrând în nemurire
Zavistia-i arcușul pe coardele durerii
Compozitor de curte, prea dulce Salieri.

Giugiuc

Tristețe ascunsă în colțuri de casă
În cărți, în tablouri, în fețe de masă
În locuințe de oameni bătrâni
În căși liniștite ca un sat fără câini
În care prezentu-i ce-a fost odinioară
Cu lumina zgârcită-n lăsare de seară
În care tăcerea ca o ceață se lasă
În cărți, în tablouri, în fețe de masă
Cu roiuri de molii hrănite cu lână
Și timpul ce roade din carne bătrână
Din care odată locatarul plecat
Se va face frumos, se va face curat
Vor fi aruncate, vor fi scoase din casă
Și cărți și tablouri și fețe de masă
Carpete, mileuri, chiar și ceasuri cu cuc
Se va face frumos, se va face giugiuc
Ajunse la ghenă, vândute-n obor
Și obiectele mor când oamenii mor
Ciurucuri smintite fără niciun folos
O să fie curat, o să fie frumos.

Roua de Mai

Roua de Mai nu-i ca roua de toamnă
Lacrima frunzei ce timpu-o condamnă
Când vremea aleargă în ropot de cai
Bătrânii visează la roua din mai

Rotundul de floare, nubilul rotund
Din apa vie, din apa dintâi
Nu pleca tinerețe, te rog, mai rămâi
Și viața se trece ca apa pe prund
Imploră bătrânii, o timpule stai
Bătrânii visează la roua de mai.

Ilinca

Nu fi întristată, Ilinca,
Că fosta-i furată la școală
Ilinca, e timpul să înveți
Că-i doar o biserică goală
Cu sfinți năpârliți pe pereți
Ce oferă cununa de laur
Pe bună dreptate, nu fără temeii
La premiant mediocrul de aur
Ca unul ce arată ca ei
Profesorii tăi sunt doar suflete moarte
Ce-și duc existența închise într-o carte
Și care se închină la modul solemn
La icoane pictate cu limbă de lemn
Urmează poslușnicii cărarea bătută
Servesc la cantină cultură stătută
Profesorii știu, creatorii sunt hoți
Ce încearcă prin nou să-i prostească pe toți
Decât răzvrătitul mai bine o loază
Profesorii țării îi sunt câinii de pază
Urăște elita, norodul nerodul
Ridică în piețe voios eșafodul
Să-l scurteze de cap, să-l scurteze de minte
Pe cel ce-a stricat calapodul
Tu urmărește-ți destinul cuminte
Învață răbdarea, disprețul învață-l
Nu de la ei să aștepți tu coroana
Coroana ți-o smulgi de la viață.

Poem noir

Doina ROMAN

Cine nu-i gata, să fie!

Învoiala a fost să nu ne plictisești,
să nu faci morală, să nu dai soluții,
dar să fii mereu generos cu povestea.
Citește-ne, omule, citește-ne!
Nu te vede nimeni.
Poți să stai dezbrăcat.
Noi n-avem ochi, avem doar urechi.
Dacă nu ești sincer,
pleacă.
Locul ăsta e plin de pietre.

Ce te întreb și ce răspunzi

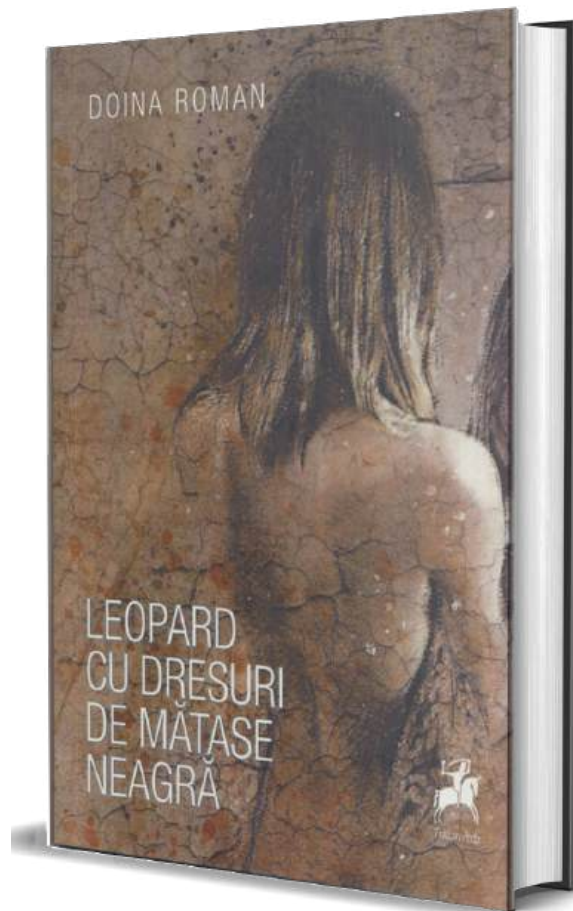
Unde e ziua în care tăiai plânsul în cuburi
mici,
le aruncai într-un gol nenorocit
și dădeai totul pe gât?
E la s - îmi răspunzi
și încep să caut:
scrisoare...
singur...
sevraj...
scârbă...
supă - de aici trebuie să fie zeama aia de
suflet...

Poveste de șoptit în gura mare

Pământul mi-a spus ieri
că nu mă mai vrea, că s-ar simți siluit
dacă m-ar înghiți...
Cum să-l conving că un trup în plus nu i-ar
știrbi dinții?
El zice că... uite așa vrea el, că...
să nu-l mai deranjez, că el are altă treabă.
Și eu ce să fac? întreb descumpănită.
Bântuie și tu pe lume că sunt mulți ca tine
fără căpătâi, îmi fac umbră degeaba și mie
nu-mi trebuie.
Lasă-mă, măi țărână, să îngraș ogorul,
să încolțesc și eu undeva...
Nț - zice lutul - plimbă ursul...
mi-e somn... iote că nu te primesc.
Mor - zic eu.
Mori - zice pământul - mare scofală...
Nu ești nici primul, nici ultimul
și dacă mă superi, închid de tot!

De-a ascunselea cu mine

Locuiesc mult mai bine
în tăcere
decât atunci când locuiam în tine.
Numele tău mi-e... nici dor,
niciun cuvânt...
mi-e departe,
liniște...
și fredonez ca o pierzătoare de serviciu:
I'm sexy and I know it!

Poem noir

Sigur lipsesc cuiva,
 altfel n-aș simți cum sunt mângâiată pe cap,
 n-aș simți ochi străini încercând să intre
 prin orbitele alor mei,
 dar simt și răspund.
 Am un singur cui în mână, el are o singură
 tâmplă goală.
 Sigur îi lipsesc mereu aceluia cuiva,
 altfel n-aș simți cum îmi trece
 capul dintr-o mână în alta,
 îmi scurtează părul,
 îmi pomădează craniul și apoi îl parfumează.
 Uneori aud cum bate din palme de plăcere,
 și eu mă bucur.
 Sigur mă vede frumoasă.

Sigur nu poate trăi fără mine.
 Sigur nu doarme,
 dar, brusc,
 mă trezesc într-un galantar.
 Cineva înfinge în țepe capete rase
 peste care trage
 peruci colorate.
 Acel cineva are un sac pregătit pentru
 craniul meu
 și mă privește ciudat.
 Sigur îi lipsesc mult.
 Sigur nu poate fără mine.
 Sigur vrea să mă ducă acasă,
 și tâmplele lui pline de cuie.

Mersul trenurilor

Nu mai scriu poeme.
 Desenez semne
 pe tălpile călătorilor întârziați ce
 suspină
 ca niște vagoane fără osii în gara asta
 aproape pustie
 pe unde-ți târăsc pașii...
 atâta vor: un bilet de *bun rămas*
 și să meargă încet-încet,
 ca un tren personal,
 iar eu le conturez,
 cu ochii închiși,
 aceleași pictograme
 în podul palmelor, pe tălpi...
 am grijă să nu doară..
 măcar până la peronul lor, care-o fi...
 să li se pară doar o batistă fluturând
 în zare:
cu bine, cu bine...
 Și ei, desculți pe traverse,
 dispar fericiți,
 cu mâinile și tălpile scrise,
 mulțumiți că au lăsat un cuvânt
 de *adio*
 tuturor iubirilor,
 în toate limbile pe care le știe
 mâna mea dreaptă.

Memoria ca zestre

- fragment -

Centenar Nina Cassian 1924 - 2024

7 IANUARIE

Da, din nou aproape un an de când n-am mai notat nimic în acest caiet. Acum trei zile, el părea a fi dispărut! Șase ani din viața mea! L-am căutat cu disperare ore întregi, împreună cu Maurice - și l-am descoperit în dosul unei perne din canapea! Ce s-a mai întâmplat în anul acesta sau în cel precedent? Johnny Răducanu a avut un concert la Centrul Cultural Român. Tot acolo, l-am prezentat pe Adrian Sângeorzan.

•••

Groaznica tragedie de la World Trade Center! Am văzut-o cu ochii mei, la televizor, în timp ce avea loc! Am văzut avioanele pătrunzând în clădiri și am văzut clădirile prăbușindu-se! Cum pot descrie oroarea mea asistând neputincioasă la asemenea grozăvie?! Viața noastră - a lumii - s-a modificat, (mi-am anulat plecarea în România). Vara a trecut fără mare, doar cu un înot într-un bazin din care, datorita șalelor mele anchilozate, n-am putut ieși; m-a scos „Salvamarul”.

•••

Lucrez intensiv la Memorii.

29 MAI

Tragedii!

A murit Doinaș și Irinel s-a sinucis în aceeași noapte.

Eu am avut un accident aproape fatal. Am căzut de pe un scaun înalt, am simțit o durere indescriptibilă și mi-am spus: „Gata! Ești paralizată pentru toată viața!”. Din tibia dreapta, îmi curgeau șiroaie de sânge, dar eu eram pe spate și nu mă puteam mișca. Am izbutit, totuși, să mă târăsc ca un gândac strivit pe jumătate până la baie, unde mi-am înfășurat piciorul într-un prosop - deci nu eram paralizată. Sângele a continuat să-mi curgă, prosopul s-a umplut de sânge, l-am schimbat. De două luni, trăiesc în durere, cu medicamente.

30 IUNIE

Sunt în continuare beteaga. Am fost la doctori, m-au cercetat la raze, mi-am fracturat o vertebra. Am un brâu de plastic, dar nu pot umbla sau sta în picioare mai mult de cinci minute. Mă țin cu antinevralgice.

...

Am aflat că a murit Maria-Luiza Cristescu. Halalos tavasz - Primăvară mortală (titlul unui film maghiar)...

26 NOIEMBRIE

Mâine împlinesc șaptezeci și opt de ani. N-am vrut să-mi sărbătoresc ziua. Mai importantă mi se pare data de 7 decembrie, când Maurice împlinește optzeci de ani!!!

Totuși, întrucât va ninge și vor veni la mine Carmen Firan, Adrian Sângeorzan și rusul Andrei Gritsman, am un mic sentiment de sărbătoare și mă uit la fotografia lui Ali.

Lucrez de zor la Memorii, ceea ce explică de ce scriu atât de rar aici (paginile de „acolo” sunt de multe ori aduse la zi).

Maurice, după un Polonius grozav, l-a jucat excelent pe Tiresias în Bacantele lui Euripide.

...

Sunt în continuare beteagă. Nu pot umbla, nu pot sta în picioare. Cât va mai dura coșmarul, cât vor mai dura durerile?

5 DECEMBRIE

A nins astăzi ca niciodată de când trăiesc la New York. M-a fermecat și m-a întors în copilărie (din nou COPILARIA, stihia de care mi-e dor și care mă bântuie).

Zăpada luminoasă, feerie... Mai puțin definitivă decât scriam într-o poezie de demult

„N-avem leac pentru tine, ninsoare...

Dacă nu te înduri,

Am s-adorm și eu în aceste păduri,

lângă cerbi, lângă ciute...

Încet înghețam, pe tăcute,

ne facem sălbatici și suri

și nimica nu ne mai doare...

N-avem leac pentru tine, ninsoare... „

Cu această poezie aparținând perioadei mele „lirice” din 1957, am constatat cu groază că se încheie notațiile mele în caiet (decembrie, 2002)

Cele ce urmează de la data de mai sus până astăzi, precum și altele, din alt timp, nu în ordinea importanței și, de fapt, în nicio ordine, vor fi notate și comentariile.

DIN MEMORIE

OASELE MELE

Aveam, cred, opt ani, când mi-am fisurat tibia într-un accident de ski, la Poiana Brașov. În 1984, mi-am facturat două coaste la Paris. Era după moartea lui Ali și mă mișcam ca o somnambulă, împiedicându-mă de fotoliul cu ramă de metal din casa lui Lily Denis. În 1987, am căzut fracturându-mi glezna în trei locuri, în stația funicularului care trebuia să mă ducă în insulă.

În sfârșit, acum câțiva ani, căzătura cumplită soldată cu o vertebră ruptă, ceea ce a dus la operația efectuată la șira spinării. Iată, după doi ani, aștept zadarnic să mă vindec.

Din însemnările pe care le-am scrijelit în cele trei săptămâni de spital, extrag următoarele: „A doua zi după operație, îmi intră doi doctori tineri în cameră spunându-mi că va trebui repetată operația! S-a dovedit că fusese o greșeală, au confundat pacientul! Dar am avut o noapte albă datorită erorii lor... Am avut dureri înfiorătoare timp de două zile, în dreptul pântecului... Mâine se împlinesc opt zile de când n-am mai fumt și n-am băut. Asta ar fi un avantaj, mai ales pe linie de economii... Mâncarea mizerabilă, mi se ia sânge de trei-patru ori pe zi, frecvente radiografii. De mâncare profită neprețiosul Maurice, care mă vizitează zilnic și, deși patul de alături e liber, nu poate petrece noaptea la mine... Spitalul e neîncălzit, e chiar ger, am răcit, am făcut febră mare... Surorile sunt neglijente sau absente... Nespălare și deprimare... Pe 8 noiembrie - luna nașterii mele - s-ar putea să mă duc acasă. Cum am să mă descurc cu mersul la baie, gătitul etc. - Dumnezeu știe!”

Trec peste alte amănunte umiltoare și jenante.

E evident că structura mea osoasă e fragilă, nu neapărat datorită decalcifierii care se manifestă la femei după menopauză sau din cauza vârstei. Ca în unele poeme ale Ilenei Mălăncioiu, dedicate lui Ieronim - trupul meu adăpostește un templu surpat.

TOT DIN COPILĂRIE

Cam pe vremea când stăteam cu piciorul în ghips, când aveam opt ani, citeam de zor nu numai Submarinul Dox, ci și Gruia lui Novac (vai de turcii care-i stăteau în cale!), făceam cunoștință cu Soarbe-zeamă, cu Strâmbă-lemne și cu Sfarmă-piatră și, mai ales, părea reeditată, deși, probabil basmele erau mai ales citite de fetele-poete dotate cu imaginație. Acele cețuri albăstrii planând peste poiana cu anini, în care Zâna Florilor, Zâna Stelelor, Zâna Gâzelor și altele își depăneau poveștile, acel neuitat vers: „Zânover, Binovin, Căslachin” („Zână Verbino, vin că-s la chin...”) de care-și mai amintește Margareta Dorian - și câte și mai câte..

Poemul ca sabie japoneză

Marian DRĂGHICI

Poemul ca o sabie japoneză

Tăierea golurilor umplerea cu lumină
unde începe
unde se termină

dacă munca e
a celui ce se-ntoarce cu privirea din moarte
cu inimă albă
aici departe

într-un poem carte?

subit în minte gata mascată
cu aerul cel mai firesc
că a fost tot timpul cu mine
în chilioara scufundată

și oricum de aici înainte
cât va fi cinul pustnicesc
nu se va mai lăsa dusă, plecată -

ceea ce în definitiv fără să vreau s-a
întâmpat,
numai că ea nu vrea să știe deși de mult a
aflat.

Monah ca lumea

Ce înseamnă asta, limpeziri și tăișuri,
limpezi și tăișuri până la
despicătura dumnezeiască
a

sufletului cu duhul: oare,
că mă trezesc cum și adorm când ploile
cad uniform
și-abia trezit pic de somn, ca fiecare
da,
fir de nisip merit să strălucească
doar la ivirea zorilor, în soare?

să strălucească, lumea să-mi revină

Poemul sfelii

De unde va sări iepurele acestui poem?
Câmpul e gol ca în palmă,
ploile încă nu au căzut,
nu se vede nicăieri vreun tufiș, fie și
desfrunzit

Omul e gol,
cineva
(abia)
l-a zărit.

Pune-ți pe umeri o haină și haide
vino la toamnă să strângem via/viața pe
deal,

Acolo ne trage pe noi tare ața
(fie, cea a limbii s-a rupt).

Nimic sentimental, existența continuă
cu numai un impuls în vremea cea dulce
a scorușului zburător, a metalelor imemo-
riale,
totuși doamna aceea nu știu cum îi ziceai,
este întotdeauna singură?
M-aș duce uneori pe la dânsa, mai ales
iarna
dar este într-adevăr singură?
Cred că tot mai greu îi vine să-și
împlinească,
fără nimeni, albe cosițele.
Ale naibii cosițe, ascund ele ceva.
Iepurele acestui poem? Umbra-iepurelui?
Știi, planta aceea ca un brăduț
verde-verde
da, da
planta aceea care nu-i bună la nimic
chiar dacă uneori, copil
am adus-o în casă.

Fiindcă era verde.
Și răcoroasă.
Și ascundea ceva.

Poemul sfielii

Pe măsură ce se însera, se însera.
Am privit pe pagina albă goală
cu disperare crescândă:
pe un câmp luminos oare ultimii
funigei întunecară harul meu poetic sau
albul dinților tăi, femeie
răsăriteană? De departe cred că aveam
o uimire-a figurii de bătrân ce nu-și mai
poate duce
biserica rămășiței de la masa de scris
pân` la marginea patului,

de la marginea patului pân` la masa de scris

și lin începe să plângă -
și plângi și plângi pe treptele acelei biserici
a rămășiței

până iar se văzu
într-un fel, între toate

tânăr și liber, cel mai mult iubind în
înserare
aerul înserării beat de idealitate.

Ceva mai real decât neantul

Poate că totuși există
ceva mai real decât neantul
domnule Beckett,
iubirea unei femei ce nu mai este
(moartea nu ne-a despărțit, nici uitarea)
și de care deodată ți se face dor, la modul
că ai pleca de pe pământ

ai pleca de pe pământ
dar încă nu este timpul; destul să spui,
poate-n curând am să-ți văd fața, iubito
cum de-atâtea ori am privit moartea în față
sau, mă rog, din profil
în zilele cu dum-dum ale recoltei flanând pe
străzi
în speranța că am să te regăsesc

da, am să te regăsesc
undeva departe în seara asta de
după moarte
lângă un foc mic de vreascuri, lângă izvor

absolut ferită de oameni,
absolut ferită de fiare,
numai cu licărul stelelor deasupra și în
mișcări cu grația goliciunii originare.

În luna 7 la 8 luni în ziua 9

Ciprian Rareș ZAHARIA

eu nu-mi fac planuri

În cimitire sunt depozitați oameni
 care aveau planuri pentru mâine
 E straniu cum de semenii lor
 - ce încă merg pe două picioare –
 n-au înțeles starea de Viață.
 Eu am ajuns pe planeta Pământ
 În luna 7
 La 8 luni
 În ziua 9.
 M-am grăbit
 Să adun în ziua nașterii cele mai mari
 numere primare!
 M-am grăbit
 Să mă arăt lumii în toată goliciunea mea
 Fără să mă gândesc că Lumea e mai goală
 decât mine!

În cimitire sunt depozitați oameni
 care aveau planuri pentru mâine;
 eu nu mai fac planuri!

matematica vieții

Nu am strâns în vârstă suficienți ani
 Încât să cântăresc cum se cuvine oamenii
 Dar am descoperit o ecuație în
 matematica vieții:
 Numărătoarea prietenilor!
 Dacă îi numeri la bucurie și la neazuri

vei vedea că rezultatele sunt total diferite,
 Ba uneori rezultatele dau cu minus.
 Matematica asta nu am învățat-o la școală
 niciunul dintre noi
 Dar toți ne lovim de ea.

contemporan cu imbecilitatea

Vremurile grele durează mult în timp
 fiindcă oamenii își umflă mușchii
 și vor să arate spectatorilor că rezistă, și
 rezistă, și rezistă!
 Și în rezistența lor imbecilizată
 Ajung să se învețe cu greul și să-i
 dea acceptare
 în toate ungherele ființei
 Sau poate că pur și simplu
 nu sunt suficient de deștepți întru a
 se opune!
 Încă nu mi-am clarificat mental
 răspunsul corect
 Dar dacă îl aflu
 Promit să nu-l mărturisesc imbecililor
 Căci oricum nu-l vor înțelege
 și s-ar putea să se întoarcă împotriva mea
 ca orice faptă bună care nu
 rămâne nepedepsită.
 Sunt contemporan cu imbecilitatea
 și asta n-are leac sau dezlegare de la vraci,
 popi sau doctori.

mama

Mama mea este o femeie specială
 s-a încăpățânat să mă salveze de mine
 și de tot răul care se învârtea amețitor
 în fuioare împrejurul meu!
 Mama mea este o femeie specială
 pentru că și-a agățat durerea-n icoane
 când eu mă afundam în
 hăurile halucinogene
 ale unei lumi demente cu înfățișare
 de zână-bună.
 Mama mea este o femeie specială.
 Cum altfel poate fi o ființă care iubește
 necondiționat și deplin propria-i creație,
 precum o face Dumnezeu sub care
 m-a botezat?

femeia adevărată

Femeia adevărată este Ființa Universală:
 iubește, iartă, naște, spală, calcă,
 învață la zi, la fără frecvență sau
 cum apucă;
 gătește, hrănește, ceartă, alină,
 plânge, râde, se îmbracă bine sau prost sau
 cu ce are;
 la un moment dat este mamă,
 de multe ori este și tată
 și învățătoare, și profesor, și medic,
 terapeut, vraci și duhovnic;
 urcă trepte în viață, coboară-n prăpăstii,
 cade, se ridică, se frânge și frânge,
 flirtează, oftează,
 își aranjează părul, și unghiile și
 cutele rochiței,
 poartă blugi și cămăși și salopete,
 pantofi cu toc, sau fără toc, sau doar papuci
 iar uneori dacă trebuie
 merge desculță cu tălpile zdrelite
 prin toate cioburile vieții ei sau ale altora;
 vorbește tare, și cald, și încet,
 uneori râde cu zgomot, alteori
 doar zâmbește
 și adesea oftează.
 Celelalte femei care nu sunt ca Ea
 Sunt polimeri sintetici.

IN MEMORIAM MARGARETA KISS

n. 12 noiembrie 1937 - d. 18 noiembrie 2024

CAPRĂ Angelica

„*Am reușit să fac ceva, deci exist!*” se confesa Soprana Margareta Kiss, sau Margo pentru prieteni.

După o viață dedicată scenei și muzicii alături de soțul ei, dirijorul Gabor Kiss, timp de 12 ani am fost onorați să fim colegi la Școala de Arte, actualmente Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați.

Doamna Margareta Kiss a inițiat pe tinereții săi elevi de la catedra de muzică ușoară cu profesionalism și dăruire, tineri care evoluează și astăzi pe scenele diferitelor teatre din țară și străinătate sau care s-au perfecționat mai departe în diferite centre universitare. Domnul dirijor Gabor Kiss (soțul doamnei timp de 43 de ani) a pus bazele teoriei muzicii la catedra de teorie și solfegii din cadrul școlii noastre cu rezultate foarte bune care s-au văzut peste ani; ieri elevi, astăzi colegii noștri mai tineri.

Astăzi, 20 noiembrie 2024, ne luăm rămas bun de la o mare artistă, de la o prietenă dragă care va rămâne pentru totdeauna un model pentru generațiile viitoare de înalt profesionalism și dăruire.

Margareta Kiss

Soprană

„Iac, deci există, deoarece pentru mine: viața se identifică de fapt cu scena, cu aspirațiile noastre artistice și răgările rampei. Mă străduiesc prin creațiile mele să deservesc fruntea spectatorilor. Dacă am reușit să obțin acest lucru, pot să spun într-adevăr: eu există!”

Margareta Kiss

Animozitate

În pas de defilare spre ostilitate și ură

Gabriel Mihai NĂSTASE

„Singurii oameni pentru mine sunt nebunii, cei care sunt înnebuniți să trăiască, să vorbească, să fie salvați, dornici de tot în același timp, cei care nu cască niciodată sau spun o banalitate, dar ard, ard ca o lumânare romană fabuloasă ce explodează ca păianjenii la stele.”

(„Pe drum”, Jack Kerouac)

„Oglindă, oglinjoară...”

Animozitatea sau ura pe care o simțim față de o persoană și ostilitatea cu care o tratăm. Animozitatea sau lupta dintre bine și rău, nedesprinsă din povești, în care răul învinge întotdeauna. Ura își are originea profundă în invidie. Ceea ce ne face să avem o asemenea trăire este tocmai dorința ascunsă de a avea mai mult, de a avea ce are celălalt. Poate că această dorință nu s-ar transforma în ură, dacă nu am fi fost înzestrați natural cu o oarecare doză de agresivitate. În fiecare dintre noi există un potențial agresiv, într-o formă latentă, care are nevoie de un trigger care să îl elibereze.

„Oglindă, oglinjoară, cine-i cea mai frumoasă...?”

...din țară, din lume, din... mine. Conflictul este întotdeauna lăuntric, la fel este și acea „Albă ca Zăpada” care ar putea să ne ia locul. Acest gând chinător provoacă teamă, care, la rândul ei, dă naștere unui război intern puternic între forțe antagonice, al cărui deznodământ, nedesprins din povești, este unul negativ. Inamicul se află deja în curtea noastră, l-am primit la naștere, ca pe un „Cal Troian”, din care vor fi eliberate toate forțele ce vor lua forma animozității.

Forțele animozității

Unul din izvoarele nesecate ale agresivității este incapacitatea de a ne exprima, de a ne face auziți. Ca ființe sociale avem această dorință, mai mult sau mai puțin conștientă, de a ne face remarcați în grupurile de apartenență. Iar când acest lucru nu se va întâmpla, vom fi invadați de trăiri negative. Anumite eșecuri pe care am încercat să le îngropăm vor străpunge bariera reprimării și vor apărea sub forma invidiei sau a geloziei. De cele mai multe ori, vom avea astfel de sentimente față de persoane cunoscute, al căror tipar se va încadra în cel elaborat inconștient de mintea noastră, în urma experiențelor negative anterioare. Oricâte calități ar

avea, oricât de bine intenționate ar fi, vom trata aceste persoane cu ostilitate. Uneori nici noi nu putem înțelege de ce avem astfel de reacții. În alte situații, vom nutri aceste sentimente față de persoane pe care nu le cunoaștem și despre care nu știm nimic. Nu sunt puține cazurile în care o persoană trezește în noi dorința de a-i face rău. Bineînțeles că în această situație este vorba de un țap ispășitor. Vedem, dar nu conștient, în individul căruia vrem să-i facem rău, tocmai lucrurile pe care nu le acceptăm la noi, lucruri pe care încercăm să le ascundem. Dorim atât de mult să le stărpim, încât încercăm să tăiem orice contact cu ele, iar atunci când se manifestă în alte persoane, le vom trata acelea cu animozitate, deoarece sunt cele care le reactualizează.

Narcisismul, manifestat printr-un fals sentiment de superioritate, creează impresia că persoanele în cauză sunt îndreptățite să-i trateze pe ceilalți cu ostilitate, iar istoria e plină de asemenea exemple. Recunoaștem astfel de persoane tocmai prin puținele relații și multitudinea animozităților.

Gelozia și invidia sunt unele dintre cele mai importante forțe ale animozității. În esență, cele două trăiri au dat naștere competiției, oamenii se întrecuau între ei pentru a fi mai buni decât ceilalți. Competiția încă mai produce efecte și în zilele noastre. Exact așa cum unii copii sunt motivați de concurență, o parte dintre adulți sunt motivați de reușita altora. Este de-a dreptul bizar modul în care unele dintre mecanismele primordiale care au stat la baza evoluției speciei umane au fost gestionate de mintea noastră, căpătând nu numai o conotație și un sens, ci și o greutate negativă. Oricâte am avea și oricât de bine ne-ar fi, întotdeauna va exista ceva care ne va face să fim nemulțumiți. Nu vom vedea niciodată asta la o persoană față de care avem o animozitate, vom considera că duce o viață idilică, de basm. Suntem prea orbiti de ură pentru a-i putem vedea drept niște oameni la fel ca toți ceilalți. Paranoici sunt cei care au fost consumați de aceste trăiri, un fel de „Gollum” al realității noastre. Viața lor este modificată complet de intensitatea acestor sentimente, sunt oameni mereu persecutați, mereu în căutarea dreptății, mereu geloși, etc. În cazuri extreme, gelozia și invidia capătă nuanțe patologice, prin declanșarea ideății delirante de gelozie sau de persecuție. Acestea sunt momentele când ar trebui să ne temem pentru că, tot așa cum Cain și-a omorât propriul frate din cauza invidiei și a geloziei, și omul este capabil de un asemenea gest, când intensitatea sentimentelor sale se deplasează în sfera psihotică.

La fel ca într-un basm, viața este o luptă internă continuă între bine și rău. Experiențele acumulate determină dezechilibrarea balanței în favoarea uneia dintre forțe. Cu cât încercăm mai mult să contracarăm efectul, cu atât suntem mai consumați de ceea ce încercăm să negăm.

În loc de încheiere:

„Viața este făcută pentru a fi trăită, nu controlată. Iar umanitatea este câștigată prin faptul că, deși știi că înfrângerea este sigură, continui să joci.”

(„Omul invizibil”, Ralph Ellison)

DICȚIONAR

Artiști plastici gălățeni (208)

Corneliu STOICA

RĂCHIȚEANU, Carmen Cecilia – sculptor, critic și istoric de artă (n. 18 noiembrie 1918, în comuna Brăhășești, județul Galați – m. 23 februarie 2003, București). A absolvit Colegiul Național „Gheorghe Munteanu-Murgoci” din Brăila și Academia de Arte Frumoase din București, promoția 1943, unde a studiat cu profesorii Oscar Han, Eustațiu Stoenescu și Cecilia Cuțescu-Storck. Între 1947-1950 a urmat și Institutul de Arhivistică, Biblioteconomie și Muzeografie. A lucrat ca lector la Institutul de Artă Dramatică și Cinematografie (1950-1958), Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” (1951-1958), muzeograf la Muzeul Național de Artă din București (1948-1950 și 1965-1976) și istoric principal, șef de colectiv la Direcția Patrimoniului Cultural Național București (1976-1977). Între anii 1976-1980 a fost angajată ca istoric de artă la Direcția Patrimoniului Cultural Național și a Monumentelor Istorice pentru „Proiectul de reamenajare a interioarelor Castelului Peleş din Sinaia”. Din mai 1948 a fost membră a Sindicatului Artelor Frumoase. Ca artistă a debutat în 1945 la expoziția Societății „Tinerimea artistică”. Ulterior, a participat la expoziția „Flacăra” (1948), la Anualele

de stat din 1948, 1949, 1953, 1955, 1956, la expoziția comemorativă „1907” (1957), la manifestări de grup organizate la Tulcea (1947) și Bacău (1958), la mai multe expoziții cu caracter interregional (1956-1964). În 1957 și-a deschis o expoziție personală la București. Pe lângă sculptură, Carmen Răchițeanu a desfășurat și o bogată activitate publicistică. A colaborat cu articole și cronici plastice la revistele „Arta plastică” și „Contemporanul”. A publicat micromonografiile „Dimitrie Paciurea”

(ESPLA, 1957), „Dem. Iordache” (Editura Meridiane, 1968), Catalog–Expoziția Costache Agafiței, Iași (1966), albumul „Muzeul Peleş” (1969 și 1974, în colaborare cu Virginia Cristu și Dan Popa), Catalogul picturii din Țările de Jos în Muzeul de Artă al R.S.R. (1976); Pictura universală în Muzeul de Artă al R.S.R. Pictura Flamandă. Școala franceză (1975), Catalogul expoziției flamando-olandeze. Muzeul de Artă al R.S.R. (1981).

Ca sculptor a realizat portrete și compoziții cu tematică socială și istorică, evocând într-o viziune realistă, cu accente romantice, momente și personalități ale istoriei și culturii naționale sau figuri contemporane („Constantin D. Rosenthal”, „Moș Ion Roată”, „Vasile Roaită”, „Sică Alexandrescu”, „Lucia Demetriade-Bălăcescu”, „Portret de fetiță”, „Filatoare” etc.). Lucrări ale sale se află în colecțiile Muzeului Național de Artă din București, ca și în cele ale muzeelor din Tulcea, Bacău, Iași, Râmnicu-Sărat, Galați.

Bibl.: Octavian Barbosa, Dicționarul artiștilor români contemporani, Editura Meridiane, București, 1976; Toader Buculei, Prezențe brăilene în spiritualitatea românească, Editura „Libertatea S.A.”, Brăila, 1993; Mircea Deac, Sculptura în România, secolele XIX-XX, Editura Medra, 2005; Petre Oprea, Artiști participanți la expozițiile Societății Tinerimii Artistice (1902-1947), Editura Maiko, București, 2006; Valentin Ciucă, Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010, Editura Art XXI, Iași, 2011; Corneliu Stoica, Dicționarul artiștilor plastici gălățeni, ediția I, Muzeul de Artă Vizuală Galați, Editura „Terra” Focșani, 2007, ediția a II-a revăzută și întregită, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013; Corneliu Stoica, Arta gălățeană feminină, Editura centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, 2018.

Răchiteanu Carmen Cecilia - Tors de femeie, piatră

MORPHOCHROMA

Dan Covătaru: „Între metaforă și simbol”

Corneliu STOICA

Muzeul de Artă Vizuală găzduiește în Sala „Ioan Simion Mărculescu” expoziția personală a sculptorului ieșean octogenar Dan Covătaru, fost profesor la Universitatea Națională de Arte „George Enescu din Iași, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design, formator și îndrumător al multor generații de artiști plastici, unul dintre reprezentanții de frunte ai artei românești contemporane (curator, muzeograful-sculptor Eduard Costandache).

Sub titlul „Între metaforă și simbol” sunt reunite 27 de lucrări de sculptură și 16 desene cu o tematică variată, realizate în materiale și tehnici diferite, selectate, așa cum mărturisea artistul, cu mare atenție, lucrări care împreună cu reproducerile din catalogul expoziției ale unor lucrări monumentale aflate în spații publice din țară, oferă iubitorilor de frumos posibilitatea de a pătrunde în universul creației artistului și de a-i cunoaște și înțelege rodul unei munci considerată de Constantin Brâncuși ca fiind cea mai grea.

Legăturile artistice ale lui Dan Covătaru cu Cetatea dunăreană datează din 1973, când a participat la Tabăra de pictură, sculptură și grafică organizată de Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Galați și Uniunea Artiștilor Plastici din România, acțiune

finalizată în luna septembrie a aceluși an cu o expoziție la Muzeul de Artă Românească Contemporană (așa se numește Muzeul de Artă Vizuală de astăzi), în care putea fi admirată și lucrarea cioplită în lemn „Pescăruș” a lui Dan Covătaru, prezentă de altfel și în expoziția de acum. Ulterior, artistul a revenit în Galați în 1977 cu prilejul ediției a II-a a Taberei de sculptură în metal, în cadrul căreia a realizat lucrarea de artă monumentală „Receptor”, amplasată pe Faleza Inferioară a Dunării, lucrare care impresionează prin statura ei maiestuoasă, soliditatea construcției și simbolistica limbajului plastic.

Dan Covătaru - Hipica

Sculpturile din expoziția „Între metaforă și simbol” sunt inspirate din mitologia greacă („Luntrea lui Caron”, „Argonauții”, „Himera”), din mitologia biblică (Buna Vestire”, „Păstorul cel blând”, „Povara lumii”), din istorie („Hipică”, „Arcaș”), evocă tradiții și obiceiuri românești („Maramureș”, „Cotigarii”), aspirația omului spre înălțare („Tentația zborului”), fenomene ale naturii („Aurora”), aduc un elogiu creației („Poetică”) și unor îndeletniciri umane insolite („Regele șoimar” - șoimarii fiind cei care creșteau șoimi cu scopul folosirii lor la vânătoare) sau sunt materializări plastice ale unor idei și aspecte din viața reală („Arhetip”, „La fereastră”, „Seismograf”, „Loja”, „Călătoria”, „Asediul”, „Păsări”). Sunt realizări sculpturale ale unui mare maestru, preocupat ca formele și volumele plăsmuite să-i exprime cât mai fidel intențiile, gândurile, emoțiile și sentimentele. Transpuse în material definitiv (lemn, marmură, metal, combinații între ele), acestea sunt îmbrăcate în haina metaforei și simbolului, investite cu sensuri care trebuie descoperite cu răbdare. Dan Covătaru nu este sofisticat în limbajul în care își construiește imaginile, este atent la echilibrul dintre plinuri și goluri, la suprafețele luminate și umbrite, la armonia proporțiilor ansamblurilor. Stilizarea, simplificarea, reducerea la esențial sunt procedeele cele mai des la care apelează, iar texturile unor ronde-bosse-uri, minuțiozitatea cu care cioplește în lemn pentru obținerea unor motive decorative sunt de-a dreptul impresionante în unele lucrări.

Desenele expuse reprezintă portrete ale sculptorilor Tiberiu Bețe (1947 – 2004) și George Apostu (1934 – 1986), cu care a fost coleg în ediția a II-a din 1977 a Taberei de

sculptură în metal (Bențe este autorul lucrării „Spațiu de joc vegetal”, iar Apostu al celor intitulate „Tată și Fiu” și „Fructul soarelui”) sau al unor persoane neidentificate, nuduri, schițe pregătitoare ale unor lucrări din expoziție și chiar peisaje. Linia și punctul sunt mânuite cu siguranță, efectele obținute doar numai în alb-negru sunt remarcabile, graficianul nefiind cu nimic mai prejos decât sculptorul pentru care desenul este foarte important.

Dan Covătaru s-a născut la 20 ianuarie la Cernăuți. A absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, clasa profesorului Ion Irimescu (1969). Este membru definitiv al U.A.P.R. din 1974. A lucrat în învățământul universitar, mai întâi la Facultatea de Construcții, Catedra de Arhitectură de la Institutul Politehnic „G. Asachi” Iași, apoi la Universitatea Națională de Arte „George Enescu”, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design, Catedra de Sculptură, urcând treptele ierarhiei universitare până la gradul de profesor doctor. Și-a organizat peste 20 de expoziții personale la București, Iași, Botoșani, Suceava, Nagyatad (Ungaria) și Haifa (Israel), a participat la numeroase expoziții colective, de grup din țară și din străinătate, expoziții internaționale, la peste 20 de Tabere și Simpozioane de Creație de la Bacău, Măgura Buzăului, Galați, Arcuș - Covasna, Lazarea – Harghita, Săliște – Sibiu, Reci – Covasna, Chișinău, Cotu Morii – Iași, Dorohoi, Drăgășani – Vâlcea, Pitești, Iași, este inițiatorul și coordonatorul Taberei de la Scânteia – Iași, a realizat busturile monumentale a 23 de personalități românești (domnitori, scriitori, muzicieni, oameni de știință), a fost onorat cu 20 de premii, ordine, diplome. Are lucrări în colecții de stat și particulare din România, Italia, Israel, Ucraina, Ungaria și Spania.

Dan Covătaru - Cotigari

CALENDAR 2025

Ianuarie

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Februarie

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

Martie

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
						31

Aprilie

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Mai

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Iunie

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
						30

Iulie

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

August

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Septembrie

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Octombrie

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Noiembrie

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Decembrie

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

- 1 ian • Anul nou
- 2 ian • Anul nou
- 6 ian • Bobotează
- 7 ian • Synaxis of St. John the Baptist
- 24 ian • Ziua Unirii
- 19 feb • Zi Constantin Brancusi
- 24 feb • Dragobete
- 1 mar • Mărțișor
- 8 mar • Ziua Internațională a Femeii
- 18 apr • Vinerea Mare
- 20 apr • Paștele

- 21 apr • Paștele
- 1 mai • Ziua Muncii
- 4 mai • Ziua Mamei
- 10 mai • Ziua Independenței Naționale
- 10 mai • Ziua Monarhiei
- 11 mai • Ziua Tatălui
- 29 mai • Ziua Eroilor
- 1 iun • Ziua Copilului
- 8 iun • Rusalii
- 9 iun • Doua zi de Rusalii
- 26 iun • Ziua Tricolorului

- 29 iul • Ziua Imnului național
- 15 aug • Adormirea Maicii Domnului
- 31 oct • Halloween
- 30 noi • Ziua Sfântului Andrei
- 1 dec • Ziua națională
- 8 dec • Ziua Constituției
- 24 dec • Ajunul Crăciunului
- 25 dec • Crăciunul
- 26 dec • a doua zi de Crăciun
- 31 dec • Ajunul Anului Nou

ARHIVĂ FOTO

1. Festivalul „Acasă peste Prut” ed. II - 15 - 17 noiembrie 2024
3. Festivalul de Datini și Obiceiuri „Tudor Pamfile” -
14 - 15 decembrie 2024
4. Târgul Meșterilor Populari și al Artizanilor
ed. XXIX - 13 - 15 decembrie 2024
36. IN MEMORIAM Margareta Kiss

CRONICĂ

5. Un flux românesc eterogen - Octavian Mihalcea
13. Nașterea Poetului - George Lateș
19. Miracolul George Enescu - Violeta Ionescu
22. De data aceasta Singur... - Vasile Leonte
37. Animositate. În pas de defilare spre ostilitate și ură -
Gabriel Mihai Năstare

SERIAL

7. Dr. Corneliu Diaconovici. Un Denis Diderot ardelean - Gheorghe Felea
16. Kiki scrie, Kiki citește, Kiki traduce. La cumpăna dintre ani era
bolovanul... - Carmen Andrei

CREAȚIE LITERARĂ

25. Roua de mai - Gheorghe Bacalbașa
27. Poem noir - Doina Roman
29. Memoria ca zestre - fragment -
CENTENAR Nina Cassian 1924 - 2024
32. Poemul ca sabie japoneză - Marian Drăghici
34. În luna 7 la 8 luni în ziua 9 - Ciprian Rareș Zaharia

ART CITY Reading CITY

6. Trenul cursă de persoane din direcția... - Marius Dumitrache

ARTĂ PLASTICĂ

38. DICȚIONAR. Artiști plastici gălățeni (208) - Corneliu Stoica
41. MORPHOCHROMA. Dan Covătaru: „Între metaforă și simbol” -
Corneliu Stoica

FESTIVALUL
DE DATINI ȘI OBICEIURI

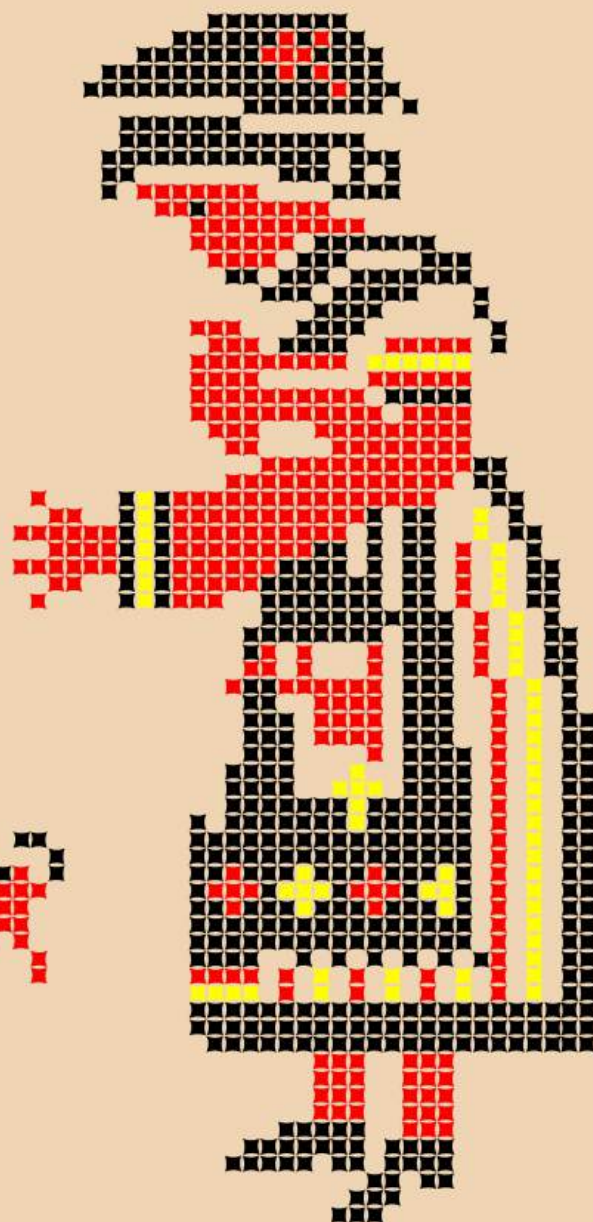
„TUDOR PAMFILE”

14 - 15 DECEMBRIE 2024

FESTIVALUL
DE DATINI ȘI OBICEIURI
„TUDOR PAMFILE”

ĂJUNS LA A XXXIII-A EDIȚIE, FESTIVALUL REUNEȘTE ANSAMBLURI FOLCLORICE DIN BOTOȘANI, MARAMUREȘ, CLUJ, BACĂU, SUCEAVA, NEAMȚ, DIN JUDEȚUL GALAȚI ȘI DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ADUCE ÎN FAȚA GALĂTENILOR OBICEIURILE DRAGI SPECIFICE SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ: PLUGUȘORUL, JOFUL CU MĂȘTI, URȘII ȘI CAPRA, URĂTURILE ȘI COLINDELE DE ALTĂDATA.

1583 0227